

Kulturens rolle i kommunesammenslåingen

Hvilke forventninger har Nye Tønsberg og Nye Drammen til kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosessen, og hva er rasjonalet bak disse forventningene?

LINE FREDRIKSDATTER OG INGVILD HERSVIK

VEILEDER

Hans Kjetil Lysgård

Universitetet i Agder, 2019

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for statsvitenskap og ledelsesfag

Forord

Gjennom masterprogrammet i kulturledelse ved UiA har det vært fokus på blant annet «en offentlig sektor i endring» og «kultur som politisk strategi i regional utvikling». Dette er temaer som har fanget vår interesse. Masterprogrammet er lagt opp som et erfaringsbasert studie hvor studentene oppfordres til å bruke egne erfaringer og gjerne studere egen arbeidsplass. Etersom vi begge er ansatt i kultursektoren i kommuner som står midt i en sammenslåingsprosess, ble vi nysgjerrige på hvordan disse kommunene ville se på kulturens rolle i kommunesammenslåingprosessen.

De siste fire-fem årene har vi kombinert jobb, familie med småbarn og studier ved masterprogrammet i kulturledelse ved Universitetet i Agder. Denne masteroppgaven markerer avslutningen på studiet og en travel fase i livet.

Arbeidet med denne oppgaven har vært utfordrende og lærerikt. Det å skrive en oppgave sammen har vært en viktig faktor for oss, for å fullføre studiet. Gjennom samarbeidet har vi dratt hverandre, diskutert med hverandre og hatt noen å stille alle de «dumme» spørsmålene til. Dette har vært til stor hjelp underveis.

Det er flere som har bidratt i arbeidet med denne oppgaven. Først og fremst vil vi rette en stor takk til veileder Hans Kjetil Lysgård for innspill og motiverende veiledningstimer underveis. Vi vil også gjerne få takke deltagerne i de to fokusgruppene, fleksible arbeidsgivere og hjelpsomme besteforeldre.

Avslutningsvis vil vi takke familiemedlemmer for hjelp til korrekturlesing og ikke minst våre kjære barn og samboer/ektefelle som har vært så tålmodige.

Vestfold, 10.juni 2019

Ingvild Hersvik og Line Fredriksdatter

Sammendrag

Denne oppgaven tar for seg kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosesser. NOKU (Norsk kulturforum) og KS (Kommunenes sentralforbund) har anbefalt at kommuner som skal slå seg sammen bør bruke kunst og kulturtiltak for å skape en felles identitet og et fellesskap på tvers av gamle kommunegrenser. Formålet med denne oppgaven er å kartlegge hvilke forventninger kommunene Nye Tønsberg og Nye Drammen knytter til kultur i denne sammenhengen, og hva som er rasjonalet bak.

Hovedproblemstillingen i oppgaven er «*Hvilke forventninger har Nye Tønsberg og Nye Drammen til kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosessen, og hva er rasjonalet bak disse forventningene?*»

Undersøkelsen i oppgaven benytter en kvalitativ metode, og det er gjennomført både dokumentanalyse og fokusgruppeintervju i begge de to prosjektkommunene.

Ordet kultur kan forstås på mange måter, og det er viktig å ha klart for seg hvilket kulturbegrep det til enhver tid er snakk om. I denne oppgaven forstås kultur både som produkt, som aktiviteter, det å skape kunst og kultur, som et avgrenset samfunnsområde og som noe iboende som verdier og normer som en gruppe mennesker deler.

Funnene i denne oppgaven viser at begge prosjektkommunene har forventninger til at kultur kan bidra til å skape eller ivareta identitet og skape integrasjon mellom mennesker i den nye kommunen, styrke lokaldemokratiet og bidra til å skape fortellingen om at den nye kommunen er et godt sted å være, noe kan tenkes å ha betydning i en kommunesammenslåingsprosess.

Denne oppgaven har gitt oss et innblikk i situasjonen slik den er i de to prosjektkommunene akkurat nå, midt i en omfattende sammenslåingsprosess. Politikk utformes og prosjekter iverksettes parallelt med våre undersøkelser, og mange av «svarene» vi har brukt tid på å lete etter, vil kanskje være opplagte om ikke lenge, eller de kan ha endret seg i etterkant av vår undersøkelse. Likevel har arbeidet gitt oss et innblikk i hvordan en stor endringsprosess foregår på planleggingsstadiet, og hvordan veien ofte blir til mens man går.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Kapittel 1 Bakgrunn	6
1.1 Innledning	6
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	7
1.3 Kommunereform	9
1.3.1 Kulturens rolle i kommunereformen.....	9
1.3.2 Lokaldemokratiets rolle i kommunereformen	11
1.4 Om Nye Tønsberg	12
1.5 Om Nye Drammen	14
Kapittel 2 Teori	15
2.1 Kulturbegrepet.....	16
2.2 Forventninger til kulturen.....	19
2.2.1 Sosialt fellesskap.....	21
2.2.2 Stedsutvikling og økonomisk verdiskapning	24
2.2.3 Demokratiutvikling	25
2.3 Rasjonale	27
2.4 Oppsummering teori.....	29
Kapittel 3 Metode	31
3.1 Overordna metodisk perspektiv	32
3.2 Metodisk design	33
3.3 Metodikk	35
3.4 Gjennomføring av undersøkelser	37
3.5 Analyse.....	38
3.6 Vurdering av undersøkelser	39
Kapittel 4 Funn og analyse	42
4.1 Anvendelse av kulturbegrepet.....	43
4.1.1 «Det utvidede kulturbegrepet».....	43
4.1.2 «Lokalt kulturliv»	44
4.1.3 «Profesjonell kultur».....	44
4.1.4 «Kulturen i samfunnet».....	44
4.1.5 «Kulturarv» og «kulturhistorie»	45
4.1.6 «Kulturen internt» og «organisasjonskultur».....	46
4.1.7 Oppsummering – Anvendelse av kulturbegrepet.....	47
4.2 Forventninger til kulturen	48
4.2.1 «Felles identitet»	48
4.2.2 «Nytt kommunevåpen»	52
4.2.3 «Felles visjon»	54
4.2.4 «Attraktivitet» og «omdømmebygging».....	55
4.2.5 «Det gode liv».....	57
4.2.6 «Arenaer» og «møteplasser».....	58
4.2.7 «Lokaldemokrati» og «nærdemokrati».....	59

4.2.8 Oppsummering – Forventninger til kulturen	61
4.3 Rasjonale	64
Kapittel 5 Konklusjon	66
5.1 Etterord.....	69
Litteraturliste	70
Vedlegg 1:.....	77
<i>Intervjuguide - Kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosesser.....</i>	<i>77</i>
Vedlegg 2:.....	80
<i>Informasjon og samtykkeerklæring - deltakere i fokusgruppeintervju.</i>	<i>80</i>

Figurliste:

Figur 1: Kulturpolitikkdefinisjoner.....	s.19
Figur 2: Type av argument, målgruppe og instrumentalitet for offentlig støtte til kunst og kultur.....	s.20

Kapittel 1 Bakgrunn

1.1 Innledning

Norge står i dag midt i en større kommunereform. Kommuner har blitt oppfordret til å slå seg sammen begrunnet med argumenter om gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, helhetlig og samordnet samfunnsutvikling, bærekraftige og økonomisk robuste kommuner og styrket lokaldemokrati (Regjeringen, 11.2.2019).

Kommunesammenslåing betyr større kommuner, noe som kan by på noen utfordringer som *«frykt for tap av stedsidentitet , fare for konsentrasjon av kommunale tjenester (...), dårligere lokalkunnskap hos saksbehandlerne, samt fare for mindre engasjement og politisk involvering fra innbyggerne»* (Nye Drammen, 2017, s.3).

For å møte disse utfordringene, har både KS (Kommunenes sentralforbund) og NOKU (Norsk kulturforum) utarbeidet råd til kommuner som skal slås sammen, hvor de blant annet anbefaler kommunene å styrke kultursatsningen, og å bruke kultur som verktøy for en god sammenslåingsprosess (NOKU, 2018/A). Men i hvilken grad følger kommunene denne anbefalingen?

Med utgangspunkt i teorier om at kultur kan benyttes som politisk strategi, forsøker denne oppgaven å belyse hva forventningene til kulturens rolle i en kommunesammenslåingsprosess er, hva det kan begrunnes med og hva som er det bakenforliggende rasjonalet.

I denne oppgaven er det prosjektkommunene Nye Drammen og Nye Tønsberg som undersøkes. Dette er kommuner vi som skriver denne oppgaven kjenner godt fra før, ettersom vi er ansatt i disse kommunene som henholdsvis kulturell rådgiver og assisterende kulturskoleleder. I begge case kan vi se en forventning om at kultur skal bidra til å løse oppgaver på flere samfunnsområder, men hva legger kommunene i kulturbegrepet, på hvilken måte skal kulturen bidra i kommunesammenslåingen, og hva begrunnes forventningene med?

Funnene håper vi kan være til nytte for eventuell videre forskning på kommunesammenslåingsprosesser, samtidig som de kan være nyttige og bevisstgjørende både for oss selv og kommunene vi jobber i, og for eventuelle andre kommuner som planlegger en sammenslåing.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstilling

Hvilke forventninger har Nye Tønsberg og Nye Drammen til kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosessen, og hva er rasjonalet bak disse forventningene?

For å besvare problemstillingen har vi utarbeidet tre forskningsspørsmål som undersøkelsen vil dreie seg om:

Forskningsspørsmål

- Hvilken kulturforståelse ligger til grunn hos kommunene?
- Forventninger til kulturen: Hvordan og hvorfor benytter kommunen kultur i sammenslåingsprosessen?
- Hva er det underliggende rasjonalet bak forventningene til kulturen?

Utgangspunktet for oppgaven var et ønske om å si noe om på hvilken måte kultur, som et verktøy eller en politisk strategi, kan bidra til å skape gode sammenslåingsprosesser. Ettersom det er for tidlig å si noe om i hvilken grad kommunene lykkes med dette, begrenser denne oppgaven seg til å kartlegge om kommunene benytter kultur som en bevisst strategi i denne sammenhengen, hvilke forventninger som finnes til kulturen i denne sammenhengen, og hvilke rasjonale som ligger bak.

For å finne svar på problemstillingen undersøkes strategier, handlingsplaner, styringsdokumenter og andre offentlige dokumenter i de to prosjektkommunene, for å se på hvilken måte forventningene knyttet til kultur er nedfelt. Ettersom man ikke utelukkende vil kunne finne dette beskrevet i planverket, er det gjennomført fokusgruppeintervjuer med relevante personer som er sentrale i utformingen av politikken i prosjektkommunene.

Slik denne oppgaven skal se nærmere på, er kultur et begrep som benyttes i mange betydninger av ordet. I problemstillingen er det et ekspressivt kulturbegrep som ligger til grunn. Mer om dette under kapittel 2. For å kunne si noe om forventninger og rasjonale, vil det være nødvendig å først avklare hvilken forståelse av begrepet som ligger til grunn hos kommunene når det refereres til kultur i ulike sammenhenger.

Oppgaven tar for seg kommunesammenslåingsprosessen. En kommune er både en organisasjon, politisk og administrativt, og et samfunn. Objektet for denne studien er samfunnet, og oppgaven går derfor ikke i dybden på organisasjonskultur som et eget begrep. Samtidig henger organisasjon og samfunn tett sammen når det er snakk om kommuner, og en kommunesammenslåingsprosess er i stor grad en organisatorisk prosess. En prosess blir i Norsk akademisk ordbok beskrevet som en rekke av handlinger eller hendelser som innebærer en forandring eller utvikling (Norsk akademisk ordbok, u.å). I en kommunesammenslåingsprosess foregår det egentlig flere prosesser; nedleggelse av de eksisterende kommunene og opprettelse av en ny kommune. Det kan også sies å foregå en prosess i skjæringspunktet mellom nedleggelsen av de gamle og opprettelsen av de nye, og det er dette som i denne oppgaven vises til som selve ”sammenslåingsprosessen”. Starttidspunktet blir da fra planleggingsarbeidet starter og det søkes om å bli en ny kommune, og avsluttes gradvis etter hvert som den nye kommunen blir mer og mer etablert. Rent juridisk er de nye kommunene etablert fra 1.1.2020, men sammenslåingsprosessen, slik den sees i denne oppgaven, vil vare helt til kommunene er iverksatt og etablert organisatorisk og politisk, men også i innbyggernes og de ansattes bevissthet.

1.3 Kommunereform

Fra 1.1.2020 vil antallet kommuner i Norge være 356. Da har 119 kommuner gjennom forhandlinger og folkeavstemninger blitt til 47 nye. Incentivene regjeringen har innført vil videreføres for at også flere kommuner skal se på muligheten for sammenslåing i årene som kommer (Regjeringen, u.å/A). Målet med reformen er å få større og sterkere kommuner som kan levere gode og likeverdige tjenester til innbyggerne, helhetlig og samordnet samfunnsutvikling, bærekraftige og økonomisk robuste kommuner og styrket lokaldemokrati (Regjeringen, 11.2.2019). Ifølge regjeringen kan en sammenslåing gi anledning til å tenke annerledes om hvordan den nye kommunen skal bli (Regjeringen, u.å/B).

1.3.1 Kulturens rolle i kommunereformen

KS peker på kommunikasjon og kulturbygging som viktige innsatsområder i en god sammenslåingsprosess. Basert på erfaringer fra tidligere frivillige kommunesammenslåinger, anbefaler KS blant annet å arrangere kulturtiltak og aktiviteter som bygger felleskap på tvers av kommunegrensene (KS, 16.10.2018).

NOKU arbeider for å styrke kulturens posisjon i samfunnsutviklingen, og har blant annet gått ut med en anbefaling til alle kommuner som planlegger en kommunesammenslåing om å benytte anledningen til å styrke satsningen på kultur, og om å benytte kultur for å skape aktive og gode prosesser i byggingen av nye kommuner. I denne sammenhengen har de lagt frem fire konkrete råd:

”Råd 1. Gi kulturenheten en tydelig og sentral plass i organisasjonsstrukturen. Ved å gi kultursektoren en sentral rolle i organisasjonsstrukturen vil man stimulere til sektoroverskridende tenkning, og kulturens betydning i samfunnsutviklingen vil tydeliggjøres

Råd 2. Gjør kultur til et sentralt politikkområde. På denne måten mener NOKU at flere kultursaker blir satt på den politiske agendaen, og kultur som fagfelt blir mer etterprøvd og utfordret, som kan bidra til å styrke kulturens posisjon og legitimitet.

Råd 3. Planlegg kultur og ha ambisjoner på vegne at den lokale kultursektoren. Her er anbefalingen å plassere kunst og kultur inn som en del av den overordnede samfunnsplanen, men også å lage en egen plan for kultur.

Råd 4. Skap felles identitet og bygg nye kommuner ved å bruke kunst og kultur. NOKU foreslår konkret at kommunene setter av midler til kulturprosjekter som fremmer kulturbygning på tvers av kommunene, og tilrettelegg for dialog og innbyggermedvirkning.” (NOKU, 2018/A)

Det finnes flere eksempler på kommuner som har tatt KS og NOKU sine råd om å benytte kultur for å bygge fellesskap på tvers av kommunegrensene til følge (NOKU, 2018/B). Indre Fosen kommune (tidligere Rissa og Leksvik) trekkes frem som eksempel på å ha fått til en særskilt god sammenslåingsprosess, gjennom å satse på kultursektoren i organisasjonen og i prosessen. Under NOKU- konferansen ”Grip muligheten” i Bergen 15.11.2018, presenterte Kultursjef fra Indre Fosen, Kine Kimo Larsen, dette arbeidet i foredraget ”Veien fram mot Indre Fosen Kommune med kulturbygging som verktøy”. Larsen forteller at selv om den nye kommunen var en realitet fra 1.1.2018, ble kultursektoren slått sammen halvannet år tidligere. På denne måten gikk alle saker fra kulturavdelingen direkte til fellesnemda, noe hun mener var en suksessfaktor for at kultur har fått så stor betydning i sammenslåingsprosessen. Larsen trekker også frem hvor avgjørende det har vært å ha en rådmann og en økonomisjef som skjønner viktigheten av kultur, og som tenker helhetlig om kultur, og som ser kultur som en del av flere sektorer. Fokus på bygging av felles identitet, god informasjon, involvering av innbyggerne og respekt for følelser (som blant annet redsel for endring) har ifølge Larsen vært helt sentralt for at kommunesammenslåingsprosessen så langt ansees som vellykket (Larsen, 2018). Et av tiltakene som ble iverksatt i Indre Fosen, var ”Prosjekt for Ekstern kultur-bygging”, hvor det ble det satt av 4 mill. i prosjekttilskudd til lag og foreninger, til prosjekter som skulle bidra til å bygge fellesskap på tvers av kommunegrensene. Prosjektet mottok over 40 søknader og var ifølge Larsen en suksess.

Dette eksempelet viser en forventning om at kultur kan bidra til å skape en felles identitet (jfr. Råd 4, NOKU, 2018/A). Betydningen av å bygge en felles identitet begrunnes med å skape fellesskap mellom innbyggere i den nye kommunen, og Indre Fosen har gitt innbyggerne selv oppgaven med å finne ut hvordan. Ved å ta utgangspunkt i innbyggernes egne aktiviteter, uttrykker Larsen at kommunesammenslåingen fikk en god forankring i befolkningen.

1.3.2 Lokaldemokratiets rolle i kommunereformen

Regjeringen har også kommet med tydelige råd til kommuner som har gjensidige vedtak om å slå seg sammen. Et av rådene er å benytte anledningen til å jobbe målrettet med å utvikle og styrke lokaldemokratiet (Regjeringen, u.å/C.). Det er en vanlig frykt at avstanden til politikerne skal øke når en kommune blir større, og en styrking av lokaldemokratiet er ment å motvirke dette.

Nærdemokratiske ordninger er et av flere tiltak for å styrke lokaldemokratiet når kommunegrenser endres. Nærdemokrati-ordninger omfatter et avgrenset geografisk område mindre enn kommunen, og det fungerer som plattform for deltakelse og engasjement for befolkningen i dette avgrensede området. Nærdemokratiske ordninger kan være en god måte å involvere befolkningen i saker som angår dem. Ordningene kan bidra til å gjøre avstanden mellom innbyggere og politikere mindre, og de kan motivere til medvirkning og mer langsiktig deltakelse (Regjeringen, u.å/D).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet iverksatte i 2017 et toårig prosjekt om fornyelse og utvikling av lokaldemokratiet: «Fremtidens lokaldemokrati». Prosjektet er blant annet ment å skulle bidra til å utvikle samspillet mellom innbyggere, næringsliv og organisasjoner (Regjeringen, u.å/C). Både Nye Tønsberg og Nye Drammen har vært blant de 32 kommunene som har deltatt i prosjektet.

1.4 Om Nye Tønsberg

Vestfoldkommunene Tønsberg og Re blir fra 1.1.2020 Nye Tønsberg kommune. Den nye kommunen vil ha ca. 54.000 innbyggere og være blant de 15 største kommunene i Norge (Nye Tønsberg, 2017).

Dagens Tønsberg er i dag hovedsete for Vestfold Fylkeskommune, og Fylkesmannen i Vestfold og Vestfold Sentralsykehus ligger her. Byen er blant de første man kan finne omtalt i skriftlige kilder (Snorre), og regnes som Norges eldste by (Tønsberg kommune, u.å).

Kommunen har en rik viking- og middelalderhistorie, og med sin lange kystlinje er historie fra nyere tid preget av sjøfarts- og hvalfangstindustri. Re ligger nordvest for Tønsberg, og er en relativt ny kommune - etablert i 2002 gjennom en sammenslåing av kommunene Våle og Ramnes. Re har i dag i underkant av 10.000 innbyggere (Re kommune, u.å). Kommunen har lange og stolte tradisjoner som jordbrukskommune, og ordfører har i hele perioden kommunen har eksistert, vært representant for Senterpartiet. I areal er kommunen dobbelt så stor som Tønsberg, og består hovedsakelig av dyrket mark og skog. I likhet med Tønsberg, har Re en rik middelalderhistorie som også omtales av Snorre gjennom *Slagene på Re* på 1100-tallet.

Begge de to kommunene som skal bli Nye Tønsberg har erfaring i å bruke kultur som en del av stedsutviklingsarbeidet. De senere år er det jobbet strategisk med omdømmearbeid og stedsutvikling for å øke attraksjonen til Tønsberg-regionen gjennom satsningen på omdømmeprojektet «Pulserende kystperle» og fanene «bo, bedrift, besøk». Prosjektet har som mål finne en visjon og retning som skal styrke attraksjons- og konkurransekraften til Tønsberg by og de omkringliggende stedene, uavhengig av kommunegrenser (Pulserende kystperle, u.å). Navnet henspiller på feriebyen ved sjøen, som også har urbane kvaliteter og nærhet til storbyen. Tønsberg by fremstilles som en by i vekst, som takler transformasjon og endring, og er et regionsentrum for handel, finans, vekstnæringer, kultur, underholdning og service (Pulserende kystperle, u.å). Tønsberg er i dag en attraktiv ferie- og konferanse-by (Wikipedia, u.å/A). Det gamle verfts-støperiet er omgjort til musikk- og teaterscene, og selve verftsområdet er et attraktivt boligutviklings-område, vis a vis «Brygga i Tønsberg» som allerede i lengre tid har vært et attraktivt utelivs- og serveringssted for regionen.

Re som er en relativt ny kommune, har jobbet systematisk med merkevarebygging og identitet som middelalderkommune. Ifølge Distriktssenteret har arbeidet med identitet og tilhørighet

hatt stor betydning for en vellykket kommunesammenslåing her (Distriktssenteret, 12.1.2018). Eksempler på prosjekter som har blitt iverksatt i denne sammenhengen er det arkeologiske prosjektet Slagene på Re (Jacobsen, K./Re kommune m.fl., 2013, s.6). Det ble også etter sammenslåingen skrevet en bok om Re, som ble sendt til alle innbyggerne og andre interesserte. I tillegg startet kommunen Re Middelalderdager, som gir barnehager og skoler og øvrige innbyggere mulighet til å bli kjent med sin lokalhistorie, gjennom lek og opplevelser.

1.5 Om Nye Drammen

Det er de tre nabokommunene Nedre Eiker, Svelvik og Drammen som fra 1.1.2020 blir Nye Drammen kommune. Dagens Drammen kommune har et areal på ca 137 km², det er ca 68 700 innbyggere, og kommunen er den tiende største i landet, etter folketall (Wikipedia, u.å/B). Nedre Eiker har en befolkning på ca 24 900 (Wikipedia, u.å/C) og et areal på ca. 122 km². Svelvik har et areal på ca 57km² og ca 6700 innbyggere (Svelvik kommune, 2017). Det er altså tre kommuner av svært ulik størrelsesorden som nå skal bli til en ny kommune. Nye Drammen kommune vil etter sammenslåingen bli Norges 7.største kommune og Norges 5. største by-sentrum.

I Norsk sammenheng er Drammen en by som ofte trekkes fram når det er snakk om kulturbasert by-utvikling (Kristiansand kommune, u.å.) (RB nett, 5.3.2009) (Martinsen, 2008). Nåværende Drammen kommune har vært gjennom en stor endringsprosess siden 80-tallet da byen så langt hadde levd på industri. Elva som renner gjennom byen har vært viktig for industrien og det lå derfor fabrikker, industritomter, bilveier og parkeringsplasser langs elva. Etter hvert som industrien gradvis ble nedlagt gjennom 90-tallet, ble det klart for byen at de måtte gjøre noen endringer. Drammen var i en periode kjent som en av Norges styggeste byer (NRK, 19.2.2002). Kultur og byutvikling ble redningen for Drammen og byen har nå fått et nytt renommé, den har vunnet priser og blitt pensum i markedsføringsstudier. Drammen har altså erfaring med å bruke kultur som et verktøy for å oppnå positiv endring i samfunnet (Martinsen, 2008). Byen presenteres nå som «Elvebyen Drammen» og hele elvebredden er oppgradert med kunst-installasjoner, benker, gang og sykkelsti, badeplasser og sandstrand.

Kapittel 2 Teori

I problemstillingen til denne oppgaven spørres det om hvilke rasjonaler som ligger bak forventningene til kultur i kommunesammenslåingsprosesser. For å svare på dette må vi først se på hva som ligger i begrepet kultur, og hvilke forventninger som finnes til kulturen. Dette kapitlet tar for seg definisjoner av kulturbegrepet og hva som ligger i ulike kulturpolitiske argumenter.

2.1 Kulturbegrepet

“Use of the term ‘culture’ has proliferated to such an extent that it has become virtually meaningless” (McGuigan, 2004, s.9).

Begrepet *kultur* brukes i flere ulike betydninger og kan ha ulikt innhold beroende på i hvilken sammenheng det brukes. Til tross for at McGuigan i overnevnte sitat hevder at begrepet *kultur* har blitt betydningsløst, vil det her presenteres flere ulike betydninger og definisjoner av begrepet. I 1952 ble antallet definisjoner talt til 164 (Mangset & Hylland, 2017, s. 15), og det er naturlig å tenke seg at det ikke er færre nå. Det er derfor viktig å ha en definisjon og avgrensning av den forståelse av begrepet som benyttes i *denne* oppgaven.

Man finner både tre-delte definisjoner og to-delte definisjoner av kulturbegrepet.

Aagedal, Egeland & Villa (2009) viser til Marianne Gullestad sin tre-delte inndeling; Kultur som *sektor*, kultur som *livsform* og kultur som *handlingsskjema* (Gullestad, 1989, i Aagedal m.fl., 2009). Her vises det til «kystkultur» og «bondekultur» som eksempler på kultur som *livsform*, altså måten man lever på, mens kultur som *handlingsskjema* refererer til et sett av verdier, ideer, symboler og tankemønstre. Kultur som *sektor* omtales også som «kulturlivet», som igjen viser til kulturopplevelser i form av teater, konserter, utstillinger og så videre. Aagedal m.fl. (2009) viser til at man innenfor begrepet «kulturlivet» igjen kan finne flere inndelinger. Man snakker om et «smalt» eller «utvidet» kulturbegrep og om «finkultur» og «folkelig kultur» (Aagedal m.fl., 2009). Begrep som «finkultur» og «folkelig kultur» viser til innholdet i kulturen. Det mer kommersielle kulturuttrykket betraktes gjerne som mer folkelig kultur, mens opera, klassisk ballett, samtidskunst med mer, er eksempler på kultur som ofte plasseres i en «finkultur»-kategori. I norsk sammenheng har man i kulturpolitikken siden 70 tallet benyttet et utvidet kulturbegrep, som inkluderer idrett, lag og foreningsliv og andre fritidsaktiviteter (Kulturdepartementet, 2018, s.31).

Trine Bille og Günther G. Schulze (2006) viser til en liknende tre-delt inndeling:

culture as aspect, *culture as sector* og *culture as art*. I begrepet *culture as aspect* ligger det en samling av ideer, verdier, normer og vaner som et samfunn har. Med denne forståelsen kan man trekke paralleller til to av Gullestads uttrykk, både kultur som *livsform* og kultur som *handlingsskjema*. Et eget begrep for *culture as art* kan tyde på et behov for å skille mellom, på den ene side, musikk, tegning, dans og så videre, som en kreativ handling som alle

kan være med på, og på den annen side en type kreativt uttrykk tilknyttet visse kvalitetskrav der kunstbegrepet kobles på (Bille & Shulze, 2006).

Den britiske kulturteoretikeren Raymond Williams definerer også kulturbegrepet på tre måter. Den første beskriver en tilstand eller prosess hos mennesker på vei mot menneskelig fullkommenhet. Kulturen har i et slikt bilde noen absolutte eller universelle verdier, kulturen er «ideell» (Williams, 1961). I en slik definisjon ser man kultur som et løsningsfelt, og kultur kan brukes til å utvikle oss som mennesker. Formålet med kulturskolen og andre kulturinstitusjoner kan vi finne innenfor en slik forståelse. Williams andre kategori, er den dokumenterte kulturen, produktene som er skapt av menneskelig intellektuell og kreativ aktivitet. Mottakerens rolle blir sentral i en slik definisjon, da den dokumenterte kulturen skal oppleves og tolkes. Dette avhenger igjen av kontekst, og mottakerens forutsetning og evne til å forstå kunsten (Williams, 1961). Innenfor en slik forståelse vil vi finne argumentasjon for tilrettelegging for å skape kunst og kultur, støtteordninger, institusjoner og betingelser for at andre kan skape symbolsk innhold. Den tredje kategorien Williams benytter, er den sosiale definisjonen av kultur; kultur som en beskrivelse av en bestemt livsstil hvor verdier, konvensjoner og skikker oppsummeres. Her innlemmes vanlige folks livserfaringer og opplevelser i kulturforståelsen - *A whole way of life* (Williams 1961). En slik definisjon har et demokratisk kultursyn.

Teoretikere som bruker en todelt overordnet forståelse av kulturbegrepet skiller gjerne mellom et ekspressivt og et deskriptivt/beskrivende kulturbegrep (Mangset & Hylland, 2017). Denne todelingen vil også benyttes som en overordnet inndeling i denne oppgaven.

Det ekspressive kulturbegrepet forstår kultur som uttrykksform, et *produkt*. I denne forståelsen er kultur verdiorientert, og man vurderer ut fra et sett kriterier om noe kan kalles kultur eller ikke. Denne type kulturforståelse blir derfor også referert til som et «smalt» kulturbegrep (Mangset & Hylland, 2017). I denne kategorien finner vi Bille og Schulze (2006) sine begrep *culture as art* og *culture as sector*, og også Gullestad sin forståelse av kultur som *sektor* (Gullestad, 1989, i Aagedal m.fl., 2009). Williams' (1961) definisjon av «den dokumenterte kulturen» kan også plasseres her.

Motsatsen til denne forståelsen er det brede, samfunnsvitenskapelige kulturbegrepet som også omtales som et deskriptivt, altså et beskrivende eller antropologisk kulturbegrep (Mangset &

Hylland, 2017). I en samfunnsvitenskapelig kontekst blir kulturbegrepet synonymt med sivilisasjon, livsform eller levemåte (Mangset & Hylland 2017). Kultur i en slik bred forstand forstås som alle former for sosiale prosesser som uttrykker noe om menneskets væremåte, egenskaper og ferdigheter (Hylland-Eriksen, 2010). Her kommer Williams' (1961) definisjon av kultur som *a whole way of life* inn, sammen med Bille og Schulze (2006) sitt *Culture as aspect* og også Gullestad sine begrep om kultur som *handlings skjema* og *livsform*.

2.2 Forventninger til kulturen

Når man stiller spørsmål om hvilke forventninger og på hvilken måte kultur spiller en rolle i kommunesammenslåingsprosesser, er dette et politisk spørsmål. Det er derfor relevant å definere begrepet *kulturpolitikk*, samt å se nærmere på hvilken kultur-definisjon som ligger til grunn i kulturpolitikken. Mangset og Hylland (2017) viser til Sigrid Røyseng sin visualisering av de fire ulike variantene av kulturpolitikkdefinisjonen:

Figur 1 Kulturpolitikkdefinisjoner

	Smalt politikkbegrep	Bredt politikkbegrep
Smalt kulturbegrep	Beslutningsaktivitet om saker i kultursektoren på formelle, offentlige beslutningsarenaer	Alle autoritetsforhold og all maktutøvelse innen kultursektoren
Bredt kulturbegrep	Beslutningsaktivitet om saker om kultur i vid forstand på formelle beslutningsarenaer	Alle autoritetsforhold og all maktutøvelse som bestemmer hvordan kultur i vid forstand defineres

(Røyseng, 2014, i Mangset og Hylland, 2017)

Oppgavens problemstilling tar for seg forventninger man har til kultur i en sammenslåingsprosess. Her er det kultur som *sektor* eller *den dokumenterte kulturen*, altså en ekspressiv kulturforståelse, som legges til grunn. Dersom man skulle plassere oppgavens definisjon av kulturpolitikkbegrepet inn i Røysengs figur (figur 1), ville den befinne seg i figurens rute to, altså et «smalt kulturbegrep» og «bredt politikkbegrep». Samtidig benyttes i denne oppgaven *det utvidede kulturbegrepet* fra norsk kulturpolitikk.

Når et samfunnsområde blir formål for offentlig politikk, blir aktivitetene, og resultatene av disse, instrumentalisert, det vil si at de blir redskap for å oppnå effekter utenfor selve aktiviteten (Vestheim, 2009). Diskusjoner rundt temaet når det kommer til kulturpolitikk, oppstår gjerne når spørsmålet *om* og *hvorfor* produksjon og distribusjon av kunst og kultur skal finansieres og tilrettelegges for av det offentlige.

Kulturpolitikens mål er å påvirke samfunnsborgerne i en bestemt retning, et mandat politikerne har fått gjennom det frie valg (i demokratiske stater, vel og merke) (Vestheim, 2009). Vestheim (2009) fremlegger påstand om at all kulturpolitikk er instrumentell, og underbygger dette ved å kategorisere argumentasjon, målgrupper og type instrumentalitet i figuren under;

Figur 2 Type av argument, målgruppe og instrumentalitet for offentlig støtte til kunst og kultur

Type av argument	Argumentets målgruppe	Type av instrumentalitet
Støtte den ”gode” kunsten p.g.a kunstens ”indre verdi”	Enkeltmenneske som privatperson	Estetisk og dannende instrumentalitet
Støtte kunst og kultur for å skape økonomisk utvikling	Enkeltmenneske som økonomisk vesen	Økonomisk instrumentalitet
Støtte kunst og kultur for å skape sosial utvikling og integrasjon	Enkeltmenneske som sosialt vesen	Sosial instrumentalitet
Støtte kunst og kultur for å bidra til opplysning og samfunnsengasjement	Enkeltmenneske som samfunnsborger (citizen)	Politisk mobiliserende instrumentalitet

(Vestheim 2009, s. 57)

Den nye kulturmeldinga fra 2018 sier:

«Målet om å skape kunst- og kulturuttrykk av ypperste kvalitet må liggje til grunn for kulturpolitikken. Den samfunnsbyggjande krafta i kulturen er sideverknader og meirverdi av dette. Men det at kunst- og kulturuttrykk har kraft i seg sjølv, gir ikkje åleine tilfredsstillande svar på kvifor samfunnet skal prioritere kulturverksemd framfor andre formål. Svara på dette er heller å finne i kulturverksemd som grunnlag for demokratiutvikling, sosiale fellesskap og økonomisk verdiskaping» (Kulturdepartementet, 2018, s.8)

Denne oppgaven har tatt utgangspunkt i denne kulturmeldingas begrunnelse for å prioritere kulturvirksomhet, slik det fremkommer i sitatet over. Disse tre hoved-argumentene er justert i

denne oppgaven for å ha en større relevans for kommunesammenslåingsprosesser. I kulturteori henger ofte «økonomisk verdiskaping» sammen med «stedsutvikling». Teorien som presenteres vedrørende kulturpolitiske argumenter er derfor kategorisert videre i følgende tre temaer; «sosialt fellesskap», «stedsutvikling og økonomisk verdiskaping» og «demokratiutvikling».

2.2.1 Sosialt fellesskap

Kulturpolitikken i kommunene har de siste tiårene hatt vekt på tilrettelegging for egenaktivitet, hvor innbyggerne gis mulighet til å utfolde seg i kulturaktiviteter på egne premisser. Frivillighetens viktige rolle blir også trukket frem i Politisk plattform i de to casene i denne oppgaven (Nye Drammen, 2017) (Nye Tønsberg, 2017). I Stortingsmelding nr. 10, 2011-2012 (Kulturdepartementet, 2011) kan man lese at i det moderne samfunnet er personlig og sosial identitet sterkt knyttet til deltaking i kulturaktiviteter. Dette er et eksempel på at kulturen tillegges betydning for utviklingen av identitet og tilhørighet, noe som kan tenkes å være interessant i kommunesammenslåingsprosesser.

Identitetsbegrepet er som kulturbegrepet et komplekst begrep med mange forståelser, som fremdeles problematiseres av forskere. Kulturforskeren Stuart Hall (i Sørensen, Høystad, Bjurström & Vike, 2008) mener at identitet ikke er noe fast, men en tilstand som stadig endres, og kommer til uttrykk gjennom handlinger og språk. Vi har som mennesker tilhørighet til en rekke ulike fellesskap, hvor vi står i relasjon til andre mennesker, parallelt, mange av dem overlappende og til tider motstridende. Hall ser på identitet som en posisjon som mennesker (subjektet) inntar og forhandler ut ifra i de forskjellige situasjoner, kontekster og diskurser vi befinner oss i i hverdagen (Sørensen m.fl., 2008). Man viser hvem man er gjennom å knytte tilhørighet til noe, og samtidig hvem man ikke er gjennom å ta avstand fra andre ting. I den siste Kulturmeldinga påpekes det fortsatt at kultur er knyttet til identitet: «*Kunsten medverkar til forteljinga om kven vi er, og diskuterer kven vi bør vere.*» (Kulturdepartementet, 2018, s.15).

Kvåle og Wæraas (2017) beskriver på samme måte identitet både hos organisasjoner og individer som egenskaper som gjør oss til den vi er, og samtidig skiller oss fra andre. De nevner en rekke eksempler på hva et individ kan definere identiteten sin ut ifra, som blant annet nasjonalitet, religion, bosted, medlemskap i foreninger, interesser og sosial status.

Identitet er således formet ut ifra historiske, geografiske, kulturelle og biologiske strukturer, så vel som sosiale og politiske institusjoner (Kvåle & Wæraas 2017, s.13). Det som er interessant i en kommunesammenslåings-sammenheng er hva som skjer med den identiteten man har knyttet til et bestemt geografisk område, når grensene for dette området endres.

Benedicte Anderson (1996, i Lysgård, 2007) beskriver det hun kaller *forestilte fellesskap*, som er en ide om at en avgrenset del av menneskeheten har en tilhørighet til og en identitet med et mer eller mindre definert geografisk område - et forestilt, politisk fellesskap. Ifølge Anderson kan det bidra til å skape sosial og kulturell orden (Anderson, 1996, i Lysgård, 2007). Slike definisjoner eller avgrensninger av områder kan benyttes av individer eller grupper i sin identitetsforming, og fortellingen til seg selv og andre om hvem man er og hvem man ikke er (Lysgård, 2007). I en kommunesammenslåingsprosess må man kanskje finne nye fortellinger for å skape sosial og kulturell orden, og et nytt forestilt fellesskap.

Kvåle og Wæraas (2017) beskriver også at i organisasjoner kan slike fortellinger eller narrativer være konstruerte, som en del av en strategi, med formål å gi en offisiell selvpresentasjon. I en slik styring av identitet fremstiller en seg selv med attraktive egenskaper som vekker de rette følelsene hos mottakerne. Lysgård (2007) viser på en lignende måte til hvordan mennesker gjennom narrativer konstruerer og konstituerer vår sosiale identitet og hvordan dette kan brukes som et politisk middel til å konstruere og uttrykke forskjell mellom individer og grupper.

Verdier blir også ofte nevnt i sammenheng med identitet. En verdi er ifølge Kvåle og Wæraas (2017) en abstrakt og prinsipiell forestilling av hva som er ønskelig å oppnå. Når organisasjoner har offisielle verdigrunnlag, er hensikten at verdiene skal bidra til å realisere en bestemt tilstand eller en bestemt adferd. Dette kan gjelde internt, men også eksternt. Når organisasjoner kommuniserer verdiene sine ut, er det ifølge Kvåle og Wæraas (2017) nærliggende å tro at det er et forsøk på å bygge opp et omdømme, og å distingvere seg selv fra andre med en unik identitet.

Identitet kan altså uttrykkes gjennom språk, men også andre visuelle og håndfaste symboler, som for eksempel logoer eller kommunevåpen (Kvåle & Wæraas, 2017). Symboler og farger kan vekke følelser og gi assosiasjoner til egenskaper og verdier, og kan være med på å skildre identitet, og blir således viktig for folk. I en sammenslåingsprosess blir det behov for å

formidle en ny identitet, som inkluderer flere allerede etablerte identiteter, og det vil det være nødvendig å finne frem til nye symboler og identitetsuttrykk som kan være med på å underbygge denne.

Frisvoll og Almås laget i 2014 et notat på vegne av Distriktssenteret, hvor de så på identitets betydning i kommunesammenslåingsprosesser. Notatet var blant annet basert på egne undersøkelser gjennomført i 2004 i tre potensielle nye kommuner, som alle hadde gjennomført en prosess knyttet til spørsmål om sammenslåing. Undersøkelsene gav grunnlag for å si at lokal og kommunal identitet og tilhørighetsfølelse hadde spilt viktige roller i prosessene (Frisvoll & Almås, 2014). De benytter begrepet *interkommunal identitet*, et begrep som viser til at innbyggerne i kommunene som tenktes sammenslått føler at de er i samme båt – at innbyggerne føler at de hørte sammen. De mener kommuner hvor denne interkommunale identiteten er tilstede, er modne for en sammenslåing, mens dersom denne identiteten er svak eller fraværende, er det ikke modent for en sammenslåing. Ett av de tre studiene Frisvoll og Almås beskriver i sin studie fra 2004 er nettopp Re kommune, som tidligere bestod av kommunene Våle og Ramnes. Her var det blant annet et fellestrekk i identitet og en felles frykt for å bli en utkant i en eventuell sammenslåing med en av byene rundt, som førte til en enighet om å slå seg sammen (Frisvoll & Almås, 2004).

Frisvoll og Almås (2014) sier selv på at deres studier alene ikke er omfattende nok til å si noe endelig, men peker allikevel ut noen momenter som virker som «fremmere» og «hemmere» av interkommunal identitet. Felles arbeidsmarked, pendling *mellom* kommunene, felles handelssenter, felles skolemarked, felles institusjoner (lokalaviser, kulturhus, lag og foreninger) og vellykkede interkommunale samarbeid og infrastruktur, er alle moment som kan virke fremmende, og er med å bygge en interkommunal kultur. I motsatt tilfelle kan fravær eller lav tilstedeværelse av de samme momentene virke hemmende. I tillegg nevnes sterke stedsnavn, jevnstore og rivaliserende kommunesentre, bygdelister og topografiske barrierer og geografisk avstand som hemmende momenter (Frisvoll & Almås, 2014). I begge caser i denne oppgaven har man allerede vært gjennom en lang prosess som har resultert i avgjørelsen om å slå sammen kommunene, og flere av «fremmerne» som nevnes over kjenner vi igjen, men også en del av «hemmerne». I politiske strategier for sammenslåingen finner vi at det er behov for å bygge felles kultur og identitet, og oppgaven skal se nærmere på hvilke rasjonaler som ligger bak dette.

2.2.2 Stedsutvikling og økonomisk verdiskapning

I et nytt globalt konkurransebilde de siste 20-25 årene kan man se at kultur og kulturindustri brukes av byer og steder som en del av sine utviklings-strategier (Lysgård, 2012).

«Ved å satse på en næringsutvikling som også er basert på kultur, opplevelse og fritid ønsker man å gi identitet og attraktivitet til et sted. Kulturbasert eller kreativ næring gjør at stedet blir interessant som bosted og vil kunne skape et sted der en har lyst å bo, jobbe eller besøke» (Nærings- og handelsdepartementet, 2007).

Den empiriske bakgrunnen for en slik trend, tar utgangspunkt i flere utviklingstrekk. Lysgård (2013, s.183) trekker fram tre forklaringsfaktorer, hvor den første, *produksjonsforklaringen*, viser til at kultur og kulturindustri sees på som et alternativt til tradisjonell industri som drivkraft for at byer skal vokse. Mange av de store selskapene innenfor den tradisjonelle industriene er nå nedlagt, vi ser en deindustrialisering, og med dette mister mange lokalsamfunn sin identitet.

Konsumsjonsforklaringen, viser til at man i Norge siden 1970- tallet har sett en generell økning i folks fritid, utdanning og penger til privat forbruk. Økonomien har endret seg og kultur og økonomi flettes stadig tettere sammen (Lysgård, 2013). Lorentzen (2009) beskriver en økonomi drevet av folks søken etter identitet og engasjement. Individualisering er en sentral tendens, og kultur brukes som sosiale markører i denne sammenhengen (Kulturdepartementet, 2011).

Globaliseringsforklaringen (Lysgård, 2013) viser til hvordan konkurransen mellom byene om å tiltrekke seg turister og investorer og å skape attraktive steder å bo for høykompetente mennesker er økende. Et bredt kulturtilbud og kosmopolitiske trekk ved byer blir sett på som viktig for markedsføring og internasjonalisering av byer, og kultur blir aktivt brukt som en del av stedsprofileringen. Både i nåværende Drammen og Tønsberg kommuner kan man kjenne igjen et slikt satsningsområde fra den senere tid, gjennom omdømmeprosjekter som Elvebyen Drammen (Distrikssenteret, 6.9.2017) og Pulserende kystperle (Pulserende kystperle, u.å.).

Resultatene av kulturbaserte utviklingsstrategier kan vi i dag se eksempler på over hele landet, hvor kommuner og privat næringsliv har satset på utvikling av havneområder, kulturhus, historiske festivaler hvor målsetningen er å treffe folks søken etter identitet og

engasjement (Lorentzen, 2009). Tilretteleggelse for kultur, i ekspressiv forstand, begrunnes her med å være et virkemiddel for å skape kvaliteter i lokalsamfunnet til det beste for innbyggerne (Peck, 2005).

Innenfor teorier om kultur som byutviklingsstrategi er Richard Floridas teori om «den kreative kasse» blitt fremtredende. Her er det snakk om en bestemt gruppe mennesker en by bør tiltrekke seg, de som representerer egenskaper som kreativitet, talent og åpenhet, og som igjen kan bidra til innovasjon, verdiskapning og vekst (Florida, 2003) (Lysgård, 2012). Floridas teorier har påvirket politikere over hele verden, men har også fått mye kritikk for å tilegne kultur og kulturindustrien æren for den økonomiske veksten og økningen i arbeidsplasser som mange byer har opplevd (Lysgård, 2012) (Peck, 2005) (Andersen, Bugge, Hansen, Isaksen, & Raunio, 2010). McGuigan (2009) kritiserer Florida for å fokusere på et ensidig kultur-uttrykk ”the cool culture”, som i all hovedsak er til for en type mennesker som allerede har gode forutsetninger for å lykkes i livet, og for å glemme sider av kulturpolitikken som kulturarv, bred tilgang til kulturressurser og mulighet for kulturproduksjon.

Lysgård (2012) stiller spørsmål ved relevansen av kulturbaserte utviklingsstrategier i mindre byer og tettsteder i Norge. Behovet og publikumsgrunnlaget for et bredt og spektakulært kulturtilbud er ikke nødvendigvis tilstede. Kunnskap om denne type strategier er ofte hentet fra store byer i USA og Europa, og Lysgård er opptatt av at norske byer ikke bør investere ukritisk i denne type tiltak, ettersom det er lite kjent hvordan dette påvirker byutvikling i norsk sammenheng. Andersen m.fl. (2010) argumenterer for at regionale senter i Norden tiltrekker seg den kreative klasse på grunn av jobbmuligheter, ikke kulturtilbud.

2.2.3 Demokratiutvikling

Demokratisering av kulturen har ifølge Mangset (2012, i Mangset & Hylland, 2017) vært et mål for den moderne kulturpolitikk i mange land, det vil si å skape mest mulig lik adgang til kultur for alle, uavhengig av sosial og økonomisk bakgrunn.

I stortingsmeldingen «Kultur, inkludering og deltaking» (Kulturdepartementet, 2011) blir det sagt at kulturektoren har en samfunnsrolle og oppgave knyttet til inkludering, særlig i den offentlige finansierte kulturen. Den siste kulturmeldinga «Kulturens kraft — Kulturpolitikk for framtida», begrunner en offentlig kulturpolitikk, som beskrevet tidligere i oppgaven med

blant annet hensynet til demokratiet; «*Omsynet til demokratiet er hovudgrunngevinga for å føre ein aktiv kulturpolitikk...*» (Kulturdepartementet, 2018, s.9).

I følge McGuigan (2004) kan kulturpolitikken bidra til tilrettelegging for en offentlig debatt som er viktig i utviklingen av et demokratisk samfunn. Kultur kan også skape møteplasser og gi kunnskap, som bidrar til at folk får like forutsetninger for å delta i samfunnet og demokratiet (McGuigan, 2004).

Morten Øgård (2014) beskriver et skifte som de siste tiår har skjedd innen offentlig forvaltning, en økt kompleksitet i offentlig problemløsning og tjenesteproduksjon, og en overgang fra det som kalles New Public Management til New Public Governance. Der New Public Management hadde fokus på betydningen av marked, konkurranse og privatisering, fremheves nå i større grad læring på tvers av sektorer, innovasjon, helhetlig problemløsning og interkommunale samarbeid. Også samarbeid mellom offentlig, frivillig og privat sektor blir sentralt for å håndtere de komplekse problemene som samfunnet står ovenfor (Øgård, 2014, s.100-101). Samtidig fremheves politikerne og innbyggernes involvering når det gjelder utforming av innholdet og iverksetting av offentlig politikk (Øgård, 2014, s.100-101), altså fokus på demokratiske prosesser.

Regjeringen er tydelige på at innbyggernes mulighet for deltakelse og innflytelse er en grunnleggende forutsetning for lokaldemokratiet. I selve kommunebegrepet ligger det en fellesskapstanke, at man sammen skal komme frem til løsningene. Dette forutsetter innbyggernes deltakelse og at innbyggerne selv må være med å ta ansvar for det kommunen utretter (Regjeringen, 6.1.2014). Dette er også sentralt i kommunal- og moderniseringsdepartementets prosjekt «Fremtidens lokaldemokrati» som er beskrevet innledningsvis i oppgaven (Regjeringen, u.å/C). Begge prosjektkommunene som utgjør casene i denne oppgaven deltar i prosjektet, og har gjennom de politiske plattformene bestemt at sammenslåingen skal ha et ekstra fokus på lokal-demokrati (Nye Tønsberg kommune, 2017) (Nye Drammen kommune, 2017). Når en kommune blir større, er en vanlig bekymring at avstanden til politikerne vil øke, og for å motvirke en slik avstand, ønsker kommunene å finne ut hvordan de på best mulig måte kan organisere og tilrettelegge for deltakelse fra innbyggerne (Regjeringen, u.å/C).

2.3 Rasjonale

Kulturpolitikken argumenter ifølge Lysgård (2013) helt fra kulturens egenverdi, eller autonomi, til en forståelse av kulturens samfunnsutviklende rolle, til begrunnelser hvor de økonomiske og sosiale motivene dominerer.

I følge McGuigan (2004, i Lysgård, 2013) kan rasjonale bak kulturpolitikken sees i sammenheng med tre diskurser. Den første diskursen legger vekt på det offentlige ansvar for å sørge for en generell sosial standard, og kvaliteter i samfunnet, ved å tilrettelegge for at alle skal ha lik tilgang til kulturlivet, argumenter vi kjenner vi igjen i det nordiske demokratiet. Dette kan skje på flere måter. En måte er å utvide grensene for hva som regnes som kultur (Lysgård, 2013), slik man kan si *det utvidede kulturbegrepet* gjør i norsk sammenheng. Ved å bruke *det utvidede kulturbegrepet* inkluderes folk flest sine kulturuttrykk i et felles kulturbegrep. En annen måte å tilrettelegge for lik tilgang til kulturlivet, er å utvide tilgangen til kultur for alle deler av befolkningen (Lysgård, 2013), altså uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn, helse og funksjonsevne og bosted. Til slutt kan det skje gjennom inkludering i kulturlivet, altså ved sørge for at folk har muligheten til selv å delta og være en del av et kulturmiljø (Lysgård, 2013).

En slik diskurs kan ses i sammenheng med Vestheim (2009) sin figur (figur 2), hvor man finner en «estetisk og dannende instrumentalitet», målgruppen er enkeltmennesket som privatperson og argumentene handler om å støtte kunsten på grunn av kunstens «indre verdi». Her ser man kunst og kultur som noe verdifullt i seg selv og noe som hever den sosiale standarden og øker kvaliteten i et samfunn. Samtidig finner vi en «sosial instrumentalitet» hvor mennesket sees på som et sosialt vesen. Her begrunnes støtte til kunst og kultur med et mål om å oppnå sosial utvikling og integrasjon.

Den andre diskursen McGuigan nevner, ser kulturen som en del av det kommersielle markedet. Her benyttes kulturpolitikken som et utviklingsaspekt, for å skape arbeidsplasser og generere profitt. I en slik sammenheng er kulturpolitikken, eller argumentasjonen for hvorfor det offentlige skal bruke penger på kultur, en del av et markedsøkonomisk mål hvor det kulturelle feltet har en rolle i en slags «sosial kapitalisme», som er basert på kjøp og salg av varer og tjenester (McGuigan, 2004 i Lysgård, 2013). Når det snakkes om kultur og kulturpolitikk i sammenheng med by- og stedsutvikling er det gjerne innenfor en økonomisk kontekst hvor utvikling = vekst, og dette kan vi finne igjen i Vestheims (2009) figur (figur 2),

og argumentet om å støtte kunst og kultur for å skape økonomisk utvikling. Målgruppen er da enkeltmenneske som økonomisk vesen og det er her en økonomisk instrumentalitet som ligger bak. Slik det er gjort rede for i kapittelet om stedsutvikling og økonomisk verdiskapning (2.2.2) ser vi i dag at kultur i denne sammenhengen kan bidra til å gi steder identitet og attraktivitet, både ovenfor næringsliv, turisme og innbyggere.

På en annen side kan også stedsutvikling handle om en sosial instrumentalitet, hvor målet er å skape sosial utvikling og integrasjon (Vestheim, 2009). Som vi ser av kultur-teorien kan kultur bidra til å gi innbyggerne felles referanser og fortellinger om stedet de tilhører/kommer fra. En slik idé om at mennesker innenfor et geografisk område hører sammen, et forestilt fellesskap (Anderson, 1996, i Lysgård, 2007), kan igjen tenkes å skape tilhørighet og lojalitet til for eksempel en ny kommune. Stedsutviklingstiltak begrunnes ofte med befolkningens trivsel i sine lokalmiljøer (Peck, 2005). I et slikt bilde tar enkeltmennesket som et sosialt vesen, et aktivt valg om å bosette seg eller bli boende i interessante byer/steder, hvor man føler tilhørighet, identitet og livskvalitet.

I den tredje diskursen McGuigan nevner er kulturpolitikken knyttet til utviklingen av et demokratisk samfunn, i skjæringspunktet mellom staten og det åpne markedet. Begrunnelsen for kulturen er her knyttet til det offentlige ansvar for å legge til rette for et demokratisk samfunn, hvor folk er inkludert i den offentlige debatten (McGuigan 2004, i Lysgård, 2013).

Vestheim (2009) viser også til en «politisk mobiliserende instrumentalitet» hvor mennesket sees på som en samfunnsborger, og det argumenteres for å støtte kunst og kultur for å «*bidra til opplysning og samfunnsengasjement*» (Vestheim, 2009, s.57). Her er kulturen med på å demokratisere samfunnet gjennom å gi innbyggerne like muligheter til å delta i den offentlige debatten ved å skape arenaer og møteplasser for kunnskap og deltakelse (McGuigan, 2004).

2.4 Oppsummering teori

I teorikapittelet fremkommer det at kultur er et utfordrende begrep å definere, og at ulike teoretikere oppsummerer og deler inn begrepet på ulike måter. De ulike kulturbegrepene utfyller hverandre, og må sees i sammenheng med konteksten der det benyttes. Denne oppgaven tar utgangspunkt i en todeling av begrepet, en deskriptiv og en ekspressiv, og forklare øvrige måter å forstå kultur på ut ifra disse.

Innenfor en ekspressiv kulturforståelse vises det i denne oppgaven til «kulturlivet» som et avgrenset samfunns-område, eller kultur som produkter av menneskelig handling. Denne forståelsen baserer seg på både *kultur som sektor* (Gullestad, 1989, i Aagedal, 2009), *culture as art* (Bille & Schulze, 2006) og Williams (1961) sin beskrivelse av *den dokumenterte kulturen*. Videre benyttes også et *utvidet kulturbegrep*. Kultur forstås da som uavhengig av kvalitet og nivå, og innebærer media, frivillighet, idrett og andre fritidsaktiviteter.

Opgaven tar også for seg hvordan de som jobber med å utforme den nye kommunen ønsker å påvirke eller skape en felles kultur og identitet. Det er da en antropologisk/samfunnsvitenskapelig, eller en deskriptiv forståelse av kulturbegrepet som benyttes. Kultur som antropologisk begrep ses her som *aspect, livsform, handlingsskjema* og som en viktig brikke i en felles identitet. Kultur uttrykkes da som «slik er vi her», «dette er vår historie», «dette er våre verdier» og *the whole way of life* (Williams, 1961) (Gullestad 1989, i Aagedal, 2009) (Bille & Schulze, 2006).

Kulturpolitikken argumenterer for hvorfor offentlige penger skal brukes for å tilrettelegge for kultur og er således alltid instrumentell følge Vestheim (2009). Det er alltid en begrunnelse, og noe man ønsker å oppnå med kulturen. I kulturpolitisk knyttes kultur gjerne til sosialt fellesskap og identitet, stedsutvikling og økonomisk verdiskapning og demokratiutvikling.

Særlig spørsmål om identitet blir sentralt når to enheter, to identiteter, skal bli til en. Slik Kvåle og Wæraas (2017) påpeker, kan identiteten i en organisasjon styres og konstrueres, og brukes som et politisk virkemiddel for å danne fellesskap. Dersom man ser identiteten i et samfunn på samme måte, kan kulturpolitikken få en sosial instrumentalitet hvor begrunnelsen for å støtte kunst og kultur er å skape sosial utvikling og integrasjon (Vestheim, 2009).

I begge case i denne oppgaven har de opprinnelige kommunene på ulike måter tidligere jobbet systematisk med stedsutvikling og omdømmebygging, og fortellinger om stedet. Når det nå skal etableres nye kommuner, må identitet og historier skapes på nytt for å passe inn i den nye situasjonen. Stedsutvikling kan slik sett ha en sosial instrumentalitet. Samtidig kan man også ofte finne en økonomisk instrumentalitet, da kulturnæringer og attraktive kulturtilbud brukes i stedsprofileringen for å tiltrekke næringsliv, turister og nye innbyggere.

Styrking av demokratiet er et aspekt som er løftet opp på nasjonalt nivå i forbindelse med kommunereformen, men noe som det er rimelig å tro at også er nødvendig uavhengig av en kommunereform, for at det offentlige sammen med frivillig og privat sektor, skal kunne finne best mulig løsninger på de sammensatte utfordringene samfunnet står ovenfor (Øgård, 2014). Demokratisering kan i sammenheng med kultur både dreie seg om demokratisering av kulturen i ekspressiv forstand, altså å gi alle lik adgang til kultur (Mangset, 2012, i Mangset og Hylland 2017), og en dannende instrumentalitet (Vestheim, 2009). Samtidig kan bruk av kunst og kultur bidra til å styrke demokratiet ved for å gi folk møteplasser og tilgang til kunnskap, som igjen gir forutsetninger for å delta og si sin mening i samfunnsutviklingen (McGuigan, 2004), altså en politisk mobiliserende instrumentalitet (Vestheim, 2009).

McGuigan (2004, i Lysgård, 2013) ser kulturpolitikken i sammenheng med tre diskurser, som ser kulturen i sammenheng med å øke en sosial standard, som en del av et marked, og i sammenheng med demokratiutviklingen. Disse diskursene kan fortelle oss noe om hvilke rasjonaler som ligger bak argumentene for kulturpolitikken. Rasjonalet vil ikke nødvendigvis være noe som er eksplisitt uttalt, men noe bakenforliggende som kan diskuteres ut ifra formuleringer og handlinger/tiltak.

Kapittel 3 Metode

I dette kapitlet presenteres ulike valg innenfor metode, og begrunnelse for disse valgene. Det redegjøres først for hva slags kunnskap som er nødvendig for å svare på problemstillingen. Videre presenteres valg av metodisk design og metodikk. Deretter beskrives gjennomføringen, og avslutningsvis vurderes undersøkelsens styrker og svakheter.

3.1 Overordna metodisk perspektiv

For å kunne svare på problemstillingen, er det behov for kunnskap om holdninger, tanker, meninger og verdier hos de som skal lede gjennomføringen av sammenslåingsprosessene i de aktuelle kommunene. Her er det ikke relevant å tallfeste (kvantifisere) dataen, men det er den enkelte organisasjons subjektive oppfattelse som er interessant. Målet er å gå i dybden, ikke å undersøke omfanget. I følge Thagaard (2013) er det nettopp dette som skiller kvalitative og kvantitative metoder. Det er derfor kvalitative data som er relevant for denne oppgaven.

Kvalitativ metode handler ifølge Repstad (2007) om å karakterisere, det vil si beskrive egenskapene eller karaktertrekkene ved fenomener. Fokuset rettes mot prosess og mening, analyse av tekst, nærhet til informantene og små utvalg. Kvalitativ metode egner seg godt til studier av temaer som det er lite forskning på fra før, og hvor det stilles store krav til fleksibilitet og åpenhet. Dette stemmer godt overens med problemstillingen og undersøkelsen i denne oppgaven. Kvalitative metoder kjennetegnes ifølge Thagaard (2013) av et fleksibelt forskningsopplegg. I det legger hun at problemstillingen og forskningsdesignet kan utdypes og revideres i løpet av forskningsprosessen (Thagaard, 2013 s.31), noe som også har blitt gjort i denne oppgaven. Ulempene ved å velge en kvalitativ metode er at det er ressurskrevende, og man må derfor nøye seg med få respondenter. Dette fører til at det lar seg vanskelig gjøre å generalisere funnene man får, man får altså problemer med den *eksterne gyldigheten* (Jacobsen, 2015, s.131). I denne oppgaven betyr det at de funnene vi får kun gjelder de to valgte casene, og vil ikke kunne si noe bestemt om hvilke forventninger og rasjonale som finnes i andre prosjektkommuner. Informasjonen/dataen man samler inn er også svært kompleks og kan være utfordrende å tolke. Det er krevende å være åpen for alle nyanser og detaljer som kan komme inn uten at man ubevisst siler informasjonen (Jacobsen 2015 s. 131-132). Jacobsen nevner videre at fleksibiliteten som kvalitativ metode gir også kan være en ulempe, ettersom det stadig kan dukke opp ny informasjon som gjør det vanskelig å avslutte undersøkelsen og man kan ende opp med en helt annen problemstilling og undersøkelse enn det man i utgangspunktet hadde tenkt.

3.2 Metodisk design

For å velge design/strategi er det viktig å ta utgangspunkt i hva slags type problemstilling oppgaven har. Valg av forskningsdesign/undersøkelsesopplegg handler om å kunne velge den mest hensiktsmessige overordnede planen for det planlagte studiet basert på studiets problemstilling og overordnede mål (Sander, 2016). I følge Jacobsen (2015) kan man grovt sett dele forskningsdesign inn i to hovedkategorier: *den beskrivende* som søker å beskrive en situasjon, og *den forklarende* som søker å måle en virkning/effekt av et tiltak (Jacobsen, 2015). Ettersom målet med denne oppgaven er å beskrive forventninger og rasjonale knyttet til kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosesser, er det logisk å velge et beskrivende design.

Videre kan man ifølge Jacobsen (2015) skille mellom det å gå i dybden på et tema/fenomen som det finnes lite viten om fra før, også kalt eksplorerende design, eller å måle omfanget/rekkevidden av et fenomen, også kalt testende design (Jacobsen, 2015). Ettersom det finnes lite nedfelt viten om kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosesser fra før, er det hensiktsmessig å forsøke å gå i dybden av temaet og samle inn kvalitative data som kan få fram nyansene. Ifølge Jacobsen (2015) vil det da være mest hensiktsmessig å konsentrere seg om noen få undersøkelsesenheter og i denne oppgaven er det valgt ut to undersøkelsesenheter.

Et eksempel på metode med få undersøkelsesenheter er casestudier (Jacobsen, 2015).

En *case* kan være ett enkelt menneske, eller det kan dreie seg om en kollektiv enhet (Jacobsen, 2015). En slik kollektiv enhet kan være en gruppe, en organisasjon eller som tilfellet i denne oppgaven; kommuner som skal slås sammen til én. «*Casestudier er godt egnet til å gi "tykke beskrivelser"*» (Jacobsen, 2015, s.99). Casestudie er derfor godt egnet til å kunne gi detaljerte beskrivelser av kommunesammenslåingsprosessen, og til å forsøke å forstå noe det finnes lite informasjon om fra før: kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosesser.

Enkeltcase-studier studerer, som navnet tilsier, kun en enkel case. Her er formålet først og fremst å forstå caset i seg selv, noe som betyr at man vanskelig kan generalisere funnene som gjøres. I denne oppgaven er det benyttet flercase-design, som kan åpne for sammenlikning mellom casene, eller studie av et fenomen i ulike kontekster (Johannessen, A., Tufte, P.A. og Christoffersen, L., 2016). Her studeres fenomenet kommunesammenslåing innenfor de to analyseenheter eller casene Nye Drammen kommune (Drammen, Nedre Eiker og Svelvik) og Nye Tønsberg kommune (Re og Tønsberg). Ved å ha to ulike case vil man kunne få et

større informasjonsgrunnlag om et fenomen, ikke nødvendigvis for å måle de to casene opp mot hverandre. Valget av akkurat disse kommunene er gjort på bakgrunn av forhåndskunnskap vi som skriver oppgaven har om tidligere kulturstrategier i disse kommunene. Som vist tidligere i oppgaven (kapittel 1.4. og 1.5) har kommunene forventninger knyttet til kulturpolitikken generelt, og det er derfor interessant å se om de også har forventninger til kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosessen.

Opgavens problemstilling omhandler forventninger til kultur i en kommunesammenslåingsprosess og rasjonale bak disse forventningene. For å undersøke dette, var det et mål å få komme så nært som mulig lederne, og dermed også beslutningstakerne i de to prosjektkommunene. Politikere fra fellesnemdene er ledere for de nye kommunene som organisasjoner, valgt av folket gjennom demokratiske prinsipper. Ansatte fra prosjektrådmannens arbeidsgruppe er ansatt på bakgrunn av personlige egenskaper og kvalifikasjoner, for å iverksette politikken på den mest hensiktsmessige måten som mulig, og etter gitte rammer. Representanter fra disse to gruppene bør, i kraft av sitt yrke eller politiske verv, ha forutsetning for å uttale seg om temaet for oppgaven på vegne av kommunene (som organisasjon), og svarene deres vil dermed kunne gi et godt empirisk grunnlag, altså et *relevant utvalg* og som kan gi *fyldige beskrivelser* (Johannessen, m.fl., 2016, s.114). Strategisk utvelgelse av informanter innenfor en bestemt målgruppe som her, er valgt ut ifra hensiktsmessighet, ikke ut ifra representativitet som er vanlig i kvantitative undersøkelser (Johannessen, m.fl., 2016, s. 117).

I utvelgelsen av deltagerne i fokusgruppeintervjuene ble det vektlagt at intervjuere og intervjuobjekter ikke skulle kjenne hverandre godt fra før. Målet var at utvalget skulle bestå av minimum to, helst tre, politiske representanter fra fellesnemd, og to administrative representanter som jobber direkte i sammenslåingsprosjektet, med en fornuftig spredning fra “de gamle” kommunene.

3.3 Metodikk

Til undersøkelsen ble det valgt dokumentanalyse og fokusgruppeintervju som metode for innsamling av data. Ved å kombinere disse metodene, kan vi få en bredde som gir bedre tilgang til både forventninger og rasjonale.

Ifølge Repstad (2007) er fokusgruppeintervju en kvalitativ metode som kan benyttes for å belyse et tema gjennom en felles samtale. Denne metoden kan være en effektiv og tidsbesparende metode dersom man studerer harmløse faktiske forhold (Repstad, 2007). Det er ikke grunn til å tro at problemstillingen i denne oppgaven er kilde til konflikt eller større uenigheter, og fokusgruppeintervju fremstår således som en egnet metode. Thagaard (2013) skriver at fokusgruppeintervju egner seg for å få innsyn i holdninger og meninger hos personer innenfor feltet som skal studeres. I en gruppe må man underveis i samtalen forholde seg til andres synspunkter og holdninger, som kan bidra til å gi mer utdypende informasjon. Samtalen kan få en egendynamikk, der det den ene sier blir fulgt opp av en annen, nyansert av en tredje osv. (Repstad, 2007). Dette kan være svært nyttig i denne oppgaven, ettersom et innblikk i synspunktene og holdningen til de som utformer og utfører politikken i kommunene også vil kunne fortelle noe om forventningene. En utfordring med metoden kan være at det ofte er de mest dominerende synspunkter som fremmes, fordi personer med avvikende synspunkt ofte kan vegre seg for å presentere dem i gruppen (Thagaard 2013, s.99). I fokusgruppene i denne oppgaven vil noen deltagere være overordnet andre ettersom det er valgt ut personer på ulikt leder-nivå, og en blanding av politiske og administrative ledere. Dette kan føre til at ikke alle føler de kan snakke helt fritt, og det er noe som må tas i betraktning ved analyseringen av intervjuene.

Den andre metoden som ble valgt for innsamling av data er dokumentanalyse. Ifølge Repstad (2007) kan en gjennomgang av eksisterende statistikk eller dokumentasjon ofte utgjøre et nødvendig bakteppe både for leseren og forskeren. Dokumentanalyse skiller seg fra data forskeren har samlet inn i felten, ved at dokumentene er skrevet for et annet formål enn det forskeren skal bruke dem til (Thagaard, 2013, s.59). Man ønsker å finne informasjon som er relevant med tanke på den aktuelle studien. Dette gjøres ved å kategorisere innholdet, og registrere interessant data fra dokumentene. Det er viktig å reflektere over hvem som er avsender av dokumentet, og være kildekritisk (Holme & Solvang, 1996). Stortingsmeldinger, kommuneplaner og vedtak som er studert i denne oppgaven er alle offentlig og institusjonelle kilder. Møtoreferater, forslag til vedtak og innspilldokumenter kan på sin side vitne om

diskusjoner, uenigheter og dissenser, og gi oss nærmere innsyn i prosessen som førte frem til vedtakene (Dahl, 1967 i Holme & Solvang, 1996, s.122). Avisartikler på sin side, er også en offentlig kilde, men her er det en forfatter som har tolket og formulert utsagn fra kilder, og den kan også ha et personlig preg (Holme & Solvang, 1996, s. 126).

I begge case er det hovedsakelig politisk plattform som utgjør dokumentasjonen for utformingen av den nye kommunen og sammenslåingsprosessen. I tillegg er vedtak fra møter i Fellesnemda, prosjektplaner og styringsdokumenter gjennomgått og analysert.

3.4 Gjennomføring av undersøkelsene

Første del av undersøkelsen var en dokumentanalyse hvor målet var å skaffe nok bakgrunnsinformasjon om kommunene i de to casene til at vi kunne formulere relevante spørsmål og samtidig være fleksible når det kom til fokusgruppeintervjuene. På dette tidspunktet var det kun «Politisk plattform» som var dokument for de nye kommunene, og disse dokumentene var noe korte og knappe i sin beskrivelse. Vi gikk derfor gjennom kommuneplaner, kommunedelplaner og kulturplaner fra de «gamle» kommunene i tillegg. Basert på funnene i disse analysene, fikk vi et inntrykk av at de tre kommunene i Nye Drammen hadde et stort fokus på kultur som en viktig del av samfunnsutviklingen, mens dette fokuset ikke var like tydelig i de to kommunene i Nye Tønsberg. Dette skapte en forventning hos oss, om å finne noe av det samme når vi i fokusgruppeintervjuene stilte spørsmål om kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosessene.

Andre del av undersøkelsen var fokusgruppeintervjuene. Disse ble utført i februar 2019. Det første intervjuet gjorde vi i Drammen og det andre gjorde vi i Tønsberg uken etter. Vi hadde på forhånd utarbeidet en intervjuguide (vedlegg 1) med få spørsmål og åpne tema. Denne intervjuguiden var kun veiledende og vi lot samtalen bevege seg fritt innenfor temaet. Vi ønsket å tilrettelegge for en uformell tone, hvor det var rom for felles refleksjon gjennom samtale og diskusjon. Arbeidsfordelingen i intervjuene var at en av oss ledet intervjuet/samtalen og den andre tok notater og passet tiden. Ved begge intervjuene ble det gjort lydopptak som gjorde at vi kunne lytte gjennom intervjuene flere ganger i etterkant av gjennomføringen.

Etter intervjuene ble det nødvendig med en ny runde med dokumentanalyse for å undersøke nærmere noen av opplysningene som kom fram gjennom fokusgruppeintervjuene. Her studerte vi blant annet politiske vedtak og saksfremlegg for å få en grundigere forståelse av ulike prosesser som ble nevnt under intervjuene.

3.5 Analyse

Det finnes mange måter å foreta analyse av kvalitative data på. I denne oppgaven er det valgt temasentrert analyse som metode (Thagaard, 2013). En slik kategorisk inndeling av data gir muligheten til å lage et system i datamengden, som gjør det mulig å identifisere og finne igjen temaer i datamaterialet (Johannessen, m.fl., 2016, s.165). Fordelen med temasentrert analyse er at man får gått i dybden på de enkelte temaene ved å sammenlikne informasjon fra alle deltagerne innenfor avgrensede temaer (Thagaard, 2013). Ulempen med denne type analyse er at det er en fare for at et helhetlig perspektiv ikke blir ivaretatt (Thagaard, 2013). Det er derfor viktig at vi vurderer utsagn fra et intervju opp mot helheten i intervjuet.

I presentasjonen av analyse og funn vil hvert tema presenteres etter relevante kodeord. Thagaard (2013) påpeker at hensikten med kodeord er at de skal gi uttrykk for hovedpoengene i de beskrivelsene deltagerne gir.

3.6 Vurdering av undersøkelsene

Validitet handler om hvorvidt empirien vi samler inn er gyldig og relevant – måler vi det vi det vi ønsker å måle? Er det vi har kommet fram til hos noen få også gjeldende hos flere?

Validitet kan deles opp i tre delkomponenter;

1. Intern gyldighet – er dataen dekkende for konklusjonen som har blitt trukket?
2. Ekstern gyldighet – kan funnene generaliseres eller overføres i andre sammenhenger?
3. Begrepsgyldighet og relevans – har vi faktisk målt det vi tror vi måler?

(Jacobsen, 2015, s. 16-17).

I vår oppgave vil det først og fremst være den interne gyldigheten som vil testes. Funn og sammenhenger man finner i kommunene i våre caser, vil ikke nødvendigvis være gjeldene i andre. Her kan lokale forutsetninger og variasjoner som demografi, størrelse, organisering og maktforhold etc. spille en rolle. Det er allikevel rimelig å anta at enkelte funn, også vil kunne ha en ekstern gyldighet, altså overføres til sammenlignbare prosesser i andre kommuner.

Kombinasjonen av intervju og undersøkelse av skriftlige kilder, øker sannsynligheten for at empirien fra undersøkelsen har intern gyldighet. Vi må allikevel ha forbehold om at ting kan feiltolkes.

Reliabilitet handler om at empirien er pålitelig og troverdig. Undersøkelsens resultater må være til å stole på, og den må være gjennomført på en riktig måte. Ville vi fått samme resultat om vi hadde gjennomført undersøkelsen to ganger (Jacobsen 2005, s. 16-17)? I tilfellet i akkurat denne oppgaven er dette spørsmålet vanskelig å svare på, ettersom det er en pågående prosess som undersøkes. Dersom undersøkelsen hadde blitt gjennomført med et halvt års mellomrom, ville trolig svarene være nokså ulike. Målet med oppgaven var å si noe om forventninger og rasjonalet bak forventningene til kulturen i en pågående prosess, og oppgavens konklusjon forteller oss kun hvordan situasjonen var på nettopp dette tidspunktet.

Når det gjelder om undersøkelsen er pålitelig og troverdig er det viktig at vi klarer å oppfylle rollen som forskere når vi studerer egen organisasjon. Vi vil i fokusgruppesamtalene representerer den samme organisasjonen som deltagerne gjør, forhold som i teorien kan påvirke både selve intervjusituasjonen og innholdet i svarene. Det å forske på egen organisasjon har både styrker og svakheter. Først og fremst kreves det at man har et kritisk blick på seg selv og egen rolle. Man kan befinne seg i en situasjon hvor man allerede vet mye

om folks meninger og holdninger, man har kanskje førstehåndskunnskap som ifølge Jacobsen (2015, s.56) *kan* ansees som en fordel. Man har enkelt tilgang til informasjon gjennom å kjenne organisasjonen, og vet hvor man skal lete, og det at man selv er en del av organisasjonen kan i seg selv virke tillitsskapende (Jacobsen 2015). På den andre siden kan det også være vanskelig å innhente valide data når man selv er en aktør. Lojalitet til organisasjonen kan virke begrensende på respondentenes mulighet til å ytre seg fritt og særlig kritisk, dersom forskeren er en kollega, slik som er tilfellet i denne oppgaven. Også tolkning av data kan potensielt være farget av den samme lojalitet hos forskeren selv. Man kan lett bli påvirket av egne meninger, fordommer og forståelser, og man må hele tiden være bevisst på hvilke svar som faktisk kommer fra respondenten. Man kjenner historie, tradisjoner, uformelle strukturer og hvilket språk som benyttes i organisasjonen, som kan påvirke hvordan vi forstår det respondentene forteller oss. Ofte kan forskeren registrere akkurat det hun forventet å se. Van Hecke (2007, i Jacobsen 2015, s.57) kaller slike forutinntatte holdninger for «blinde flekker». Det har på bakgrunn av dette vært viktig at vi har deltatt sammen under fokusgruppeintervjuene, nettopp for å forsøke å øke objektiviteten, både ved å trekke inn «en ukjent» person, men også ved å ha muligheten til å erfare og analysere uttalelsene sammen. Det kan likevel ha skjedd omskrivninger, uten at det har vært intendert.

I denne oppgaven er det representanter for politisk og administrativ ledelse som har fått uttale seg på vegne av kommunene, både i form av skriftlige kilder som felles politisk plattform, plan- og visjonsarbeid, og gjennom fokusgruppeintervjuene. Representantene har i kraft av verv eller stilling som oppgave å fremme mulighetene som ligger i en kommunesammenslåing, og det kan hende fører til at man er tilbakeholdne med kritikk mot prosjektet. Dette er et viktig aspekt å ta med når man analyserer funnene. Samtidig har representantene god kjennskap til utfordringer og begrensninger, når det kommer til budsjett og ressurser, og bør besitte kjennskap til både muligheter og begrensninger som ligger i den prosessen de nå står midt i.

Etisk overveielse er viktig i samfunnsforskningen, ettersom det er personer og deres meninger som blir berørt. Oppgavens tema og problemstilling er innmeldt til Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) da behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven. Deltagerne i studien er informert muntlig og skriftlig om prosjektet, og gitt samtykke til deltakelse (Vedlegg nr 2). I tillegg er informasjonssikkerheten ivaretatt ved innsamling og behandling av forskningsdata etter gjeldende regelverk. Informantene har

eksplisitt samtykket til å indirekte kunne gjenkjennes i publisert materiale, ettersom de er valgt ut på bakgrunn av deres offentlige stilling/verv i relativt små og oversiktlige kommuner.

Kapittel 4 Funn og analyse

I dette kapitlet presenteres det empiriske materialet fra fokusgruppeintervjuene og dokumentanalysen gjennom temasentrert analyse, organisert etter *kodeord* (Thagaard, 2013), med mål om å svare på problemstillingen.

For å besvare problemstillingen er det nødvendig å starte med å se på hvilken forståelse av kulturbegrepet som ligger til grunn hos kommunene. Videre ser vi på hvilke forventninger kommunene har til kulturen, ved å analysere funnene i lys av de kulturpolitiske argumentene, som det ble redgjort for i teorikapitlet. Til slutt ser vi nærmere på hvilke rasjonaler som kan ligge bak forventningene.

4.1 Anvendelse av kulturbegrepet

I hvilken sammenheng kulturbegrepet brukes i dokumenter og fokusgruppeintervju, og hvordan dette eksemplifiseres, kan fortelle noe om hvilken kulturforståelse som ligger til grunn.

En ekspressiv kulturforståelse kommer til uttrykk gjennom ord og uttrykk som «det utvidede kulturbegrepet», «lokalt kulturliv» og «profesjonelt kulturtilbud», mens en deskriptiv forståelse av kulturbegrepet kommer til uttrykk gjennom utsagn som «kulturen i samfunnet», «kulturarv», «kulturhistorie», «kulturen internt» og «organisasjonskultur».

4.1.1 «Det utvidede kulturbegrepet»

I politisk plattform i Nye Drammen finner vi følgende under overskriften «kultur»;

«Frivillighet er en grunnpilar i kommunen, og både lag, foreninger og privatpersoner skal stimuleres til å delta i frivillig arbeid. Kommunens lag og foreninger sikres økonomiske ressurser og praktisk tilrettelegging slik at lokal aktivitet forsterkes, og det skal sikres god tilgang på anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i hele kommunen. Det er et mål å ha et godt kulturtilbud i alle deler av kommunen og ta i bruk de arenaer som eksisterer. Bibliotekene er viktige både som kulturarenaer og som møteplasser for innbyggerne og skal videreutvikles med dette for øyet» (Nye Drammen, 2017, s.6).

«Jeg tror det er helt avgjørende for om vi lykkes med den nye kommunen (...) at vi satser på det utvidede kulturbegrep». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019)

«Det skal sikres god tilgang på arenaer for kultur, fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i hele kommunen bl.a. gjennom å utarbeide gode og forutsigbare anleggsplaner» (Nye Tønsberg kommune, 2017, s.7)

I eksemplene over finner vi en forståelse av kultur som et avgrenset samfunnsområde, altså kultur som *sektor* (Bille & Schulze, 2006) (Gullestad i Agedal m.fl., 2009). Slik Mangset og Hylland (2017) peker på vurderes kulturen i en ekspressiv forståelse ut i fra et sett kriterier om noe kan kalles kultur eller ikke, uten at dette er betinget av kvalitet. Sammenkoplingen med frivillighet og idrett som vi ser i sitatene over, finner vi igjen i *det utvidede*

kulturbegrepet, som også er et sektorielt begrep, nettopp ved å definere eller sette kriterier for hva som er «innenfor» og «utenfor» kulturbegrepet.

4.1.2 «Lokalt kulturliv»

Også «lokalt kulturliv», som ble eksemplifisert med lokale teatergrupper, idrettsforeninger og korps, ble mye brukt. Her forstår vi kultur som noe mennesker skaper og opplever, *kultur som produkt* (Mangset & Hylland, 2017) og resultat av menneskelig kreativitet, *kultur som aktivitet* (Williams, 1961), som også er ekspressive kulturforståelser.

4.1.3 «Profesjonell kultur»

I begge casene nevnes «profesjonell kultur/profesjonelt kulturliv» som et eget begrep;

«Det å diskutere, når du blir Norges 7.største kommune og 5.største byområdet, hva slags kulturliv - hva slags profesjonelt kulturliv bør du ha i en sånn kommune for å markere deg»

(Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019)

Her forstås kultur som kreative uttrykk med visse kriterier eller krav til kvalitet, eller *culture as art* som vi finner hos Bille & Schulze (2006). Vi finner samme benyttelse av kulturbegrepet i Nye Tønsberg:

«Frivilligheten trenger også det profesjonelle for å ha noe å la seg inspirere av å se opptil for å skape sine egne uttrykk». (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.2.19)

I dette utsagnet kan man på samme tid ane en forståelse av kultur som prosess og noe som kan utvikle oss som mennesker (Williams, 1961).

4.1.4 «Kulturen i samfunnet»

«Kulturen i samfunnet», eller «samfunnskulturen» ble forklart gjennom felles identitet, referanser, historie, holdninger og stolthet innenfor et spesifikt område, som for eksempel den nye kommunen eller et mindre geografisk område. Dette forstår vi da som en deskriptiv kulturforståelse. Kulturteoretikerne definerer denne forståelsen som *kultur som*

livsform (Gullestad, 1989, i Aagedal m.fl., 2009), *culture as aspect* (Bille & Schulze, 2006) og *the whole way of life* (Williams, 1961).

I Nye Drammen finner vi i dokumentet «Prosjektplan (Pol) P2 Identitet, symboler og felles kultur» at prosjektgruppas mandat er delt inn i to overordnede punkter. Første punkt omtaler symboler som kommunevåpen, ordførerkjede og grafisk profil. Andre punkt handler om å utarbeide «*forslag til aktiviteter og arenaer for utvikling av felles kultur for innbyggere i den nye kommunen*» (Nye Drammen kommune, u.å). Begrepet kultur kan her forstås på en deskriptiv måte, som kulturen i samfunnet. På en annen side kan det også tolkes i en ekspressiv forståelse av begrepet, som felles kulturaktiviteter. Det er tydelig at det var behov for å presisere kulturforståelsen i mandatet, og det blir i sak 44/18 i Fellesnemd for Nye Drammen vedtatt at; «*Prosjektet skal starte arbeidet med å bidra til en felles kultur og identitet i Nye Drammen*» (Nye Drammen kommune, 7.6.2018) som forsterker den deskriptive forståelsen av kulturbegrepet.

4.1.5 «Kulturarv» og «kulturhistorie»

Deltagerne i fokusgruppen i Nye Tønsberg var særlig opptatt av felles verdier, kulturell og historisk bakgrunn og «kulturarv» som de to kommunene delte;

”Innsalgsargumentet eller utgangspunktet for at Tønsberg ”fridde” til Re var vårt felles historiske og kulturelle grunnlag. Tønsberg og Re deler en felles middelalderhistorie»
(Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.2.2019)

”Vi deler også lange tradisjoner for landbrukskultur - det grønne. Og ikke minst verdier. Det gamle ordtaket ”du skal overlate gården i bedre tilstand enn den var” – kan overføres på mange områder - et verdisyn som jeg mener de to kommunene deler (pause) dette med at du skal foredle det du har fått” (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.2.2019)

Her vises det til felles tradisjoner og verdier som gjør at kulturbegrepet kan forstås som *handlingsskjema* (Gullestad, 1989, i Aagedal m.fl., 2009). ”Landbrukskultur” kan forstås som *livsform* (Gullestad 1989 i Aagedal m.fl. 2009) og begge faller inn i Williams (1961) sin beskrivelse *the whole way of life*. Vi forstår her en deskriptiv kulturforståelse, som beskriver kulturen i samfunnet.

4.1.6 «Kulturen internt» og «organisasjonskultur»

Bruk av kultur i bygging av en felles «organisasjonskultur» eller «kulturen internt» finner vi i begge case;

«Det har vært jobbet med kulturen internt, men ikke ute i befolkningen. En viktig del av kulturbyggingen i kommuneorganisasjonen er forståelsen av at det skal ikke slås sammen tre kommuner, men opprettes én ny». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.19)

«Det skal legges vekt på å bygge en ny felles organisasjonskultur, både i administrasjonen og i det politiske miljøet, samt god ivaretagelse av ansatte i begge kommuner».

(Tønsberg kommune, 2017, s.4)

Når «organisasjonskultur» benyttes i dokumenter og av deltakerne i fokusgruppeintervjuene i denne oppgaven, opplever vi at det siktes til «kulturen innenfor den kommunale organisasjonen» i betydningen *the whole way of life* (Williams, 1961).

«Jeg har lyst til å trekke fram de fire verdiene vi har lagt til grunn for sammenslåingen – de er med på å legge en god kultur i den nye kommunen. Og da tenker jeg på kultur som samarbeidsform – altså raushet, likeverdighet, åpenhet og respekt. Jeg tror disse har vært veldig avgjørende for det resultatet vi er i ferd med å få. De har vært premissleverandør for veldig mange prosesser - det er så grunnleggende».

(Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg 28.02.19)

I sitatet over snakket deltageren i fokusgruppeintervjuet om prosessen og forhandlingene som har foregått mellom de to kommunale organisasjonene så langt i kommunesammenslåingen. «Organisasjonskultur» opplever vi at her blir benyttet i betydningen *the whole way of life* eller samfunnskultur innad i en organisasjon. Kommunen som organisasjon oppfattes som et eget avgrenset samfunn med en egen kultur beskrevet gjennom verdier, symboler og tankemønstre som vi kjenner igjen som *handlingsskjema* (Gullestad, 1989, i Aagedal m.fl., 2009) og det vi forstår det derfor som et deskriptivt kulturbegrep.

Basert på funnene i fokusgruppeintervjuet i Nye Drammen, kan det se ut som at sammenslåingsprosessen i første omgang sees på som en prosess som skal foregå innad i den kommunale organisasjonen, mer enn en prosess ute i samfunnet.

Vi oppfatter en overbevisning i begge case om at det er viktig å jobbe med å etablere en god kultur i den kommunale organisasjonen, eller «kultur internt».

4.1.7 Oppsummering – Anvendelse av kulturbegrepet

Både i dokumentanalysen og i fokusgruppeintervjuene blir kulturbegrepet, som vist, brukt på mange måter, og ofte flere måter parallelt. For å kunne se hvilken forståelse som ligger i benyttelsen av begrepet er det viktig å være oppmerksom på i hvilken sammenheng begrepet benyttes og hvilke andre ord og uttrykk kulturbegrepet brukes sammen med.

Kulturbegrepet brukes både i ekspressiv og deskriptiv forstand. I ekspressiv forstand er det snakk om sektoriell forståelse av begrepet og det er spesielt «det utvidede kulturbegrepet» som er i fokus i dokumenter og fokusgruppeintervjuene. Det «profesjonelle kulturlivet» trekkes inn, men omtales ikke i like stor grad. Når det deskriptive kulturbegrepet benyttes er det «kulturen i samfunnet» eller kulturen i den kommunale organisasjonen som beskrives.

Når det nå skal presenteres funn og analyse i lys av av de kulturpolitiske argumentene er det viktig å hele tiden ha med seg hvilken kulturforståelse som ligger til grunn i de ulike utsagnene og meningene.

4.2 Forventninger til kulturen

Dette kapittelet vil som forrige kapittel presentere funn etter kodeord. Her skal vi se på hvordan og hvorfor kultur benyttes i kommunesammenslåingen i Nye Tønsberg og Nye Drammen.

4.2.1 «Felles identitet»

I følge NOKUs oppfordring til kommuner som skal slå seg sammen, er kunst- og kulturlivet med på å skape møteplasser og ytringsrom, i tillegg til å bidra til refleksjon over hvem vi er som mennesker og hvilket samfunn vi lever i, og gjennom dette en arena for å utvikle identitet og kreativitet som skaper tilhørighet og felleskap (NOKU, 2018/A).

Dokumentanalysen ga grunnlag til å tro at en felles identitet var viktig i begge de to casene. I politisk plattform for Nye Drammen beskrives nettopp frykt for tap av stedsidentitet som en av utfordringene ved å bli en stor kommune. Her er det satt ned en egen arbeidsgruppe for «Identitet, symboler og felles kultur», som har fått i oppgave å;

- *«Utarbeide forslag til aktiviteter og arenaer for utvikling av felles kultur for innbyggere i den nye kommunen».*
- *«Starte arbeidet med å bidra til å skape en felles kultur og identitet i Nye Drammen».*
(Nye Drammen, 2019, s.10)

I Nye Tønsberg er det på samme måte satt ned et arbeidsutvalg for kommunevåpen og symboler som blant annet skal;

«Utarbeide forslag til nytt kommunevåpen etter en god medvirkningsprosess blant innbyggere, lag og foreninger i hele den nye kommunen. Kommunevåpenet bør gjenspeile den nye kommunens felles historiske røtter og felles identitet som en stor landbrukskommune».
(Nye Tønsberg kommune, 2017, s.3)

I disse eksemplene ser man tydelig hvordan man gjennom politiske strategier gjør et forsøk på å beskrive en felles identitet eller også styre en slik identitet i en ønsket retning, for å gi en fortelling om hvem den nye kommunen er (Lysgård, 2007) (Kvåle og Wæraas, 2017).

Deltagerne i fokusgruppeintervjuet i Nye Tønsberg bekreftet tidlig at det å bygge en felles identitet for hele kommunen er viktig for sammenslåingsprosjektet. Det som særlig ble trukket fram var de historiske og kulturelle likhetene som den nye kommunens identitet skal bygges på;

«Når det felles historiske grunnlaget trekkes frem i den politiske plattformen, er dette et eksempel på at vi bruker kulturen aktivt for å bygge opp en felles identitet. Og dette med det grønne og landbruket, vil jeg jo også si at er en del av det utvidede kulturbegrepet – altså livsforms-kulturbegrepet». (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019)

Også mer menneskelige egenskaper som uttrykkes gjennom Nye Tønsbergs fire verdier: «*raushet, likeverdighet, åpenhet og respekt*» (Nye Tønsberg, 2017, s.4) pekes på som egenskaper de to kommunene deler og skal bygge videre på.

En av deltagerne i fokusgruppen i Nye Tønsberg trekker også fram stolthet og tilhørighet i tilknytning til identitet:

«Jeg tenker på dette med identitet. Det tror jeg er noe som ligger veldig langt fremme i sammenslåingen, særlig politisk...jeg tror det er kjempeviktig at vi greier å bygge den identiteten - den stoltheten til den nye kommunen. Det er noe av det viktigste vi tar tak i for å få til tilhørighet til det som skjer, og da er tror jeg gjennom kultur og opplevelser, medvirkning, frivillighet, at vi kan få til det. Men da må vi være bevisst på det. Vi må gjøre noe». (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019)

Slik Frisvoll og Almås (2014) påpeker er det det sosiale, kulturelle og/eller fysiske skillet mellom «oss» og «de andre» som bygger en felles identitet og som gir individet følelse av tilhørighet, og det er tydelig at man i Nye Tønsberg er opptatt av å peke på likhetstrekk mellom kommunene og gjøre disse tydelige for befolkningen for å «*skape det store vi-et*» (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019). Det er tydelig på deltagerne i fokusgruppen i Tønsberg, at arbeidet felles identitet som er noe som har gitt en positiv erfaring i Re etter forrige kommunesammenslåing, slik det er beskrevet i første kappittel i denne oppgaven, og er et satsningsområde man ønsker å ta med seg inn i prosessen som nå pågår i Nye Tønsberg.

En annen begrunnelse for å jobbe for en felles kommunal identitet i Nye Tønsberg som ble nevnt i fokusgruppen, var at en sammenslåing for kommunene Tønsberg og Re ikke vil føre til noen økonomisk gevinst med det første. Politikktutforming skal fra nå skje innenfor de nye kommunegrensene, og med en knapp økonomi vil det ikke være alle avgjørelser som er like populære. I en slik situasjon blir det avgjørende å ha en befolkning som tenker kollektivt eller «oss», og ikke «vi» og «dem» og legger skylden på kommunesammenslåingen for det de opplever som dårligere vilkår. Det blir altså viktig å gi innbyggerne en positiv holdning til selve sammenslåingsprosjektet. Basert på Frisvoll og Almås påstand om at en sterk interkommunal identitet kan bidra til at innbyggerne føler at de hører sammen og er i samme båt (Frisvoll og Almås, 2014), er det nærliggende å tro at en positivitet til prosjektet og en følelse av fellesskap i den nye kommunen vil kunne motvirke en «oss» og «dem»-holdning.

Til tross for at det i politisk plattform for Nye Drammen er nedfelt at det skal jobbes med «å skape en felles kultur og identitet i Nye Drammen» (Nye Drammen, 2017, s.10), gav deltagerne i fokusgruppeintervjuet uttrykk for at prosessen har vært utfordrende, og ikke var noe satsningsområdet foreløpig;

«Det aspektet som jeg opplever har vært litt svakere - i hvert fall så langt, det er i hvilken grad skal vi utvikle felles kultur (...) for den nye kommunen. Det har vi ikke jobba så mye med foreløpig, for vi har slitt med å lage felles kommunevåpen - slitt med å prøve. Vi har ikke jobba så mye med liksom felles identitet» (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019)

Det kan virke som at satsningen i Nye Drammen har dreiet, fra å skulle skape en felles identitet, til å beholde og styrke lokale identiteter, innenfor mindre geografiske områder. Dette ble begrunnet med at det er viktig å ivareta lokalsamfunnene i kommunesammenslåingsprosessen, ettersom de kanskje frykter å «forsvinne» i den nye storkommunen hvis alt skal sentraliseres. Nye Drammens tiltak i denne sammenhengen har vært å komme frem til ti kommunedeler med egne nærutvalg, med mål om å fremme og styrke lokal kultur og identitet;

«Det har vært et viktig hensyn at vi like mye som det har vært gjort, -og kanskje enda mer, skal sikre lokal identitet og lokalkultur». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.02.2019).

En annen begrunnelse for å ivareta identiteten i lokalsamfunnene var at den kommunale identiteten heller ikke i dag var særlig fremtredende i dagens tre kommuner. Identiteten er derimot knyttet opp mot mindre enheter enn kommunen;

«Jeg tror man kan stille spørsmålet “hvor opptatt er man av kommuneidentitet?” Noen er veldig opptatt av det. Men de er opptatt av sted. Veldig mange er ikke opptatt av Drammen men av Konnerud. I Nedre Eiker er det ikke Nedre Eiker som kommune som er identiteten, det er Solberg-elva, Krokstad-elva, Mjøndalen, Steinberg og sånn. Det er disse områdene. Så identiteten ligger ikke alltid på kommunenivå»

(Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019)

Samtidig kom det frem i fokusgruppeintervjuet i Nye Drammen at det er forsøkt å løfte frem fortellinger og felles historier om hva Nye Drammen er, og at dette handler om å finne en felles identitet, som kunne inngå i en offisiell selvpresentasjon (Kvåle og Wæraas, 2017);

«Vi har prøvd å løfte fram historien, ikke sant, og fortellinger som kan knytte historien sammen. For eksempel historien om Solberg-elva og i Fossekleiva med industrien og vi har prøvd å trekke frem noen fellestrekk og særtrekk for å få en felles beskrivelse av hva dette området er. (...) En vellykket kommunevåpen-diskusjon skulle kanskje ha bidratt i større grad til det». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019)

Hvilke tiltak som ble iverksatt for å få frem de felles fortellingene det refereres til over, ble ikke utdypet. Det påpekes at arbeidet med å bygge en felles identitet er noe som kan jobbes videre med etter at den nye kommunen er etablert. På spørsmål om det er gjort noen tanker om tiltak for å skape en felles kultur slik KS og NOKU anbefaler, er det tydelig at det på dette tidspunktet er andre ting som må komme på plass først;

«Jeg tenker at det er mer aktuelt og kanskje like aktuelt i '20 som det er i '19, altså når vi først har blitt en ny kommune». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.02.2019).

I Nye Tønsberg kom det frem i fokusgruppeintervjuene at man ikke så noen motsetning mellom det å satse på det lokale, og å styrke en felles kommunal identitet. På spørsmål til Nye Tønsberg om hvorfor det er viktig å satse på en felles kommunal identitet, framfor en satsning på lokale variasjoner, slik som i Nye Drammen, får vi svaret:

«Kjempeviktig å også styrke det lokale hvis vi skal ha en felles identitet - det er ikke noen motsetning i å styrke en felles identitet og styrke lokalsamfunnene. Lokale identitetsbærerne, som ofte er de lokale idrettslagene og kulturforeningene. En kan ikke alltid reise inn til byen for å oppleve det gode liv, du må også finne det der du bor»
(Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019).

Dette synet kjenner vi igjen i Stuart Hall sin teori om at man har tilhørighet til en rekke ulike fellesskap parallelt (Sørensen m.fl, 2008), og det trenger ikke slik sett være noen motsetning mellom å styrke en felles kommunal identitet og det å styrke en lokal identitet.

Denne oppgaven har ikke grunnlag for å si noe om hvorvidt de kommunale identitetene i de opprinnelige kommunene er sterke eller svake, men i fokusgruppen i Nye Drammen oppfatter vi en viss konsensus om at den kommunale identiteten i de tre kommunene ikke var særlig fremtredende i dag. Derimot kan det i Nye Tønsberg virke som deltagerne opplever sterke kommunale identiteter i dagens kommuner.

I begge case finner vi at det jobbes med å etablere en kultur internt i den kommunale organisasjonen, slik vi allerede har sett på i funnene fra kapittel 4.1.6 «Kultur internt» og «organisasjonskultur». Forventningene til en slik intern kultur er at ved å ha de rette verdiene her, vil dette også påvirke kulturen i samfunnet for øvrig, gjennom politikere og kommuneansatte som gode ambassadører.

4.2.2 «Nytt kommunevåpen»

Som nevnt i kapittel 4.2.1 ble det i begge casene satt ned et eget arbeidsutvalg som har fått i oppgave å finne frem til et nytt kommunevåpen og ordførerkjede til å representere den nye kommunen. Prosessen ble fremhevet i fokusgruppeintervjuene i både Nye Drammen og Nye Tønsberg, men de to prosessene fikk ulikt utfall.

Slik Kvåle og Wæraas (2006) beskriver kan symboler gi assosiasjoner til egenskaper og verdier, og være med på å skildre identitet. I en kommune er kommunevåpen et betydningsfullt symbol, og arbeidet med å finne fram til et nytt kommunevåpen har vært en fremtredende debatt i begge case i denne oppgaven.

I Nye Tønsberg har det nye kommunevåpenet fått navnet «Stavn og spire». Selve designet kom man frem til etter prekvalifisering fra arbeidsgruppen og en åpen avstemning i begge lokalaviser. Fargen på de ulike delene av symbolet ble et hett tema slik det fremkom i lokalpressen (Lian, 16.10.2018). Innvendingene argumenterte med at på bakgrunn av beskrivelsen i politisk plattform burde fargen grønn være tilstede for å symbolisere landbruket. Prosessen endte med vedtak i fellesnemda om å beholde forslaget slik det var stemt frem av befolkningen, todelt i blått og hvitt, med en stavn som representerer den felles historien, og en spire som representerer landbruket og fremtiden (Lian, 16.10.2018). En av deltagerne i fokusgruppen i Nye Tønsberg beskriver prosessen slik:

«Proessen kunne gått galt, men vi fikk det til. Mye følelser inne i bildet, men det er også viktig å få disse følelsene fram. Veldig stolt av at vi fikk det til. Når man har en god prosess blir også resultatet respektert. Vi hadde blant annet avstemning i begge lokalaviser. Vi var ganske nervøs en periode, men det endte godt og vi har fått et kommunevåpen som symboliserer begge kommunene på en veldig god måte».

(Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.2.2019)

I Nye Drammen var prosessen med å komme frem til nytt kommunevåpen preget av uenighet og også noe usikkerhet knyttet til fellesnemdas mandat i prosessen (Myklebust, 11.4.2019), noe som førte til at prosjektet strandet. Arbeidsgruppen som fikk i oppgave å komme frem til nytt kommunevåpen, gjennomførte en prosess hvor innbyggerne fikk lage forslag, og etter en prekvalifisering fikk de stemme over hvilket kommunevåpen som skulle symbolisere den nye kommunen. Forslaget «Årringer – ringvirkninger» vant konkurransen og vinneren begrunnet sitt forslag slik:

«Felles historie, tømmerfløting, felles funksjon som en ny kommune. Viser Svelvik, Drammen og Nedre Eiker, og at vi jobber sammen for å få til positive ting. Bevegelse og kraft i vann».

(Røkeberg, 10.5.2018)

Arbeidsgruppa overrakte forslaget til fellesnemda som overlot avgjørelsen til de tre kommunestyrene. Da de tre kommunestyrene ikke lyktes å komme til enighet, gikk man så tilbake til å benytte de tre opprinnelige kommunenes kommunevåpen side om side, inntil videre. Etter ny behandling i Fellesnemda 7.mars 2019, ble det likevel vedtatt å ta i bruk «Årringer – ringvirkninger» som et midlertidig symbol eller logo for den nye kommunen frem

til det nye kommunestyret for Nye Drammen ville være på plass (Nye Drammen, 7.3.2019). Drammen Bystyre ba deretter Fellesnemda om å vente med å ta i bruk «Årringer - ringvirkninger» som symbol, da det oppstod uklarheter rundt Fellesnemdas mandat. Det er nå opp til Fylkesmannen å avgjøre «...*hva fellesnemda har anledning til å bestemme om ny logo og nytt symbol, og hva det nye kommunestyret skal avgjøre*» (Myklebust, 11.4.2019). I fokusgruppeintervjuet i Nye Drammen kom det fram at kommunevåpen-prosjektet ble utsatt til nytt kommunestyre er på plass. I forbindelse med denne saken suttalte Ståle Sørensen (Miljøpartiet) til Drammens Tidene, at å gå inn i en ny kommune uten et felles symbol, var det samme som å signalisere splittelse, altså det motsatte av det man søkte å oppnå (Myklebust, 11.4.2019). Da man ikke kom i mål med å finne et nytt kommunevåpen, ser det foreløpig ut til at arbeidsgruppens arbeid med å finne frem til en felles kultur og identitet har stoppet opp.

Å finne en felles identitet er en svært abstrakt oppgave, og symboler som kommunevåpen kan i en slik sammenheng bli noe håndfast og konkret, som kan «beskrive» identiteten, og blir således betydningsfull. Prosessen med kommunevåpenet i de to casene stemmer med Kvåle og Wæraas (2006) sine beskrivelser av hvordan slike symboler kan vekke følelser. I arbeidet med å beskrive en identitet, er kommunevåpen og ordførerkjedet noe av det mest konkrete kommunene har å jobbe med, noe som kan tenkes å være det som gjør akkurat denne debatten så fremtredende. Det er nettopp fargevalg og symboler, som skal representere kvaliteter og egenskaper og uttrykke identiteten hos kommunene, som er stridens kjerne.

4.2.3 «Felles visjon»

I Tønsberg er det nedsatt en egen arbeidsgruppe som skal finne frem til en felles visjon for den nye kommunen. Visjonsarbeidet har oppstart våren 2019. I april 2019 inviterer kommunen innbyggere til å delta i en prosess som skal definere en felles visjon for den nye kommunen. I invitasjonen heter det:

«En visjon skal identifisere et felles mål å strekke seg mot. For at en visjon skal ha en verdi, er det viktig at flest mulig har et eierskap til den, og både innbyggere, politikere og de som jobber i kommunen må kjenne til den og kunne bruke den. Visjonen skal både skape identitet og stolthet, og samtidig si noe om hvordan vi vil at den nye kommunen skal være».

(Nye Tønsberg kommune, 2017)

Identitet og stolthet skal bygges gjennom en felles visjon. Her bruker man altså en definisjon av hvem man er i identitetsformingen (Lysgård, 2007), med mål om å skape integrasjon mellom de tidligere kommunene, og med det tilhørighet og lojalitet til den nye kommunen.

Det ble ikke gjort noen funn som kunne tyde på at man i Nye Drammen har utarbeidet noen plan for visjonsarbeid så langt.

4.2.4 «Attraktivitet» og «omdømmebygging»

I Nye Drammen blir kultur organisert sammen med by- og stedsutvikling som ett kommunaldirektør-område. Herunder finner vi et nytt nivå med kultur, idrett og frivillighet, arealplan og miljø og infrastruktur og samferdsel. Også i politisk organisering er kulturoppgaver plassert sammen med byutviklingsoppgaver. Dette kan kanskje vitne om at det er nettopp i tilknytning til by- og stedsutvikling at det forventes at kulturarbeidet kan bidra mest. Mer konkret informasjon om *hvordan* kultur kan bidra var vanskelig å finne, ettersom hvilken retning man ønsker for kulturpolitikken og hvilke konkrete oppgaver kulturavdelingen vil ha, ikke er avklart på nåværende tidspunkt.

I politisk plattform for Nye Tønsberg er det fokus på attraktivitet og konkurransekraft, men kultur nevnes ikke eksplisitt i denne sammenhengen; «*Den nye kommunen har stor attraktivitet som skal videreutvikles og den regionale konkurransekraften skal styrkes*».

(Nye Tønsberg kommune, 2017, s.8). Derimot ga deltagerne i fokusgruppeintervjuet i Nye Tønsberg uttrykk for at kultur, i forbindelse med stedsutvikling, kunne benyttes for å skape stolthet og tilhørighet blant innbyggerne. Folks opplevelse av, og fortellinger om, at den nye kommunen er et godt sted å leve, skal bidra til en attraksjonskraft ovenfor både nåværende og nye innbyggere, men også næringsvirksomheter;

«Få den gode følelsen, stolthet og framsnakking kan gjøre at man også trekker til seg næringslivet - at dette er et godt sted å være».

(Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019).

Det siste året har det i Tønsberg vært jobbet med å få på plass matfestivalen «Skjærgårdsmat», som i tillegg til å skape opplevelser for innbyggere og besøkende i

regionen, skal ha en nasjonal konferansedel for interessenter innenfor matproduksjon og bærekraftig produksjon. Hensikten er å etablere en arena som skal fremme landbruk, matproduksjon og matkultur (Larsen, 15.5.2019) (Tønsberg kommune, 2018). Deltakerne i fokusgruppeintervjuet i Tønsberg (28.2.2019) refererer til festivalen som en viktig brikke i sammenheng med både identitetsbygging og attraksjonskraft. Begge kommuner har i dag sine markeringer av middelalderens posisjon i lokalhistorien, Re Middelalderdager og Tønsberg Middelalderfestival, som også nevnes som viktige i denne sammenhengen.

Funnene fra dokumentanalysen og fokusgruppeintervjuet sett i sammenheng forteller derfor om et fokus på attraktivitet og omdømme, hvor kultur i en deskriptiv forståelse, både i form av verdier og holdninger (*handlingsskjema*) og kulturhistorien/landbrukskulturen (*livsform*), spiller en viktig rolle (Gullestad, 1989, i Agedal m.fl., 2009).

I politisk plattform for Nye Drammen står det at den nye kommunen skal prioritere arbeid med folkehelse og at dette vil bidra til å gjøre byen til ”en attraktiv kommune å flytte til” (Nye Drammen, 2017, s.6.). I fokusgruppeintervjuet i Nye Drammen sier en av deltagerne at kultur, som et utvidet kulturbegrep, skal være en ”rød tråd i folkehelsearbeidet. (...)En viktig brikke i arbeidet med folkehelse.” (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019). Dersom man ser på funn fra fokusgruppeintervjuet og fra dokumentanalysen fra Nye Drammen i sammenheng, kan det derfor se ut til at kultur, i en ekspressiv forståelse, kan være tenkt som et verktøy i arbeidet med å skape en attraktiv kommune. I tillegg ble det i fokusgruppeintervjuet i Nye Drammen nevnt at et «levende kulturliv» var viktig for tilflytningen, og at det var et mål å «(...) øke attraktiviteten til stedene gjennom kulturtilbud». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019). Det kom også fram i fokusgruppeintervjuet spørsmål om det ville følge forpliktelser med tanke på kulturtilbudet, når kommunen nå blir Norges 7.største kommune;

«Det å diskutere, når du blir Norges 7.største kommune og 5.største byområdet, hva slags kulturliv - hva slags profesjonelt kulturliv bør du ha i en sånn kommune for å markere deg».

(Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019)

Dette kjenner vi igjen i globaliseringsforklaringen (Lysgård, 2013) hvor et bredt kulturtilbud og kosmopolitiske trekk ved byer blir sett på som viktig for markedsføringen av en by. Her forstås kulturbegrepet også i ekspressiv forstand, men ordet «profesjonelt» gjør at det knyttes

kvalitetskriterier til kulturbegrepet, i motsetning til overnevnte forståelse i «det utvidede kulturbegrepet». Deltagerne i fokusgruppen var tydelige på at oppgaven med å besvare denne type spørsmål lå hos det nye kommunestyret.

4.2.5 «Det gode liv»

I begge casene ble “det gode liv” for innbyggerne løftet fram som noe av formålet med kultursatsningen, noe Peck (2005) beskriver som en utbredt begrunnelse for utvikling av kvaliteter i steder. I politisk plattform i Nye Drammen står det bl.a. at «*Befolkningen skal stimuleres til flere og bedre opplevelser og økt aktivitet i byens kulturliv*» (Nye Drammen, 2017, s.15) og at «*Alle barn og unge skal sikres et godt kulturskoletilbud*». (Nye Drammen, 2017, s.6). I fokusgruppeintervjuet ble denne type satsning koblet sammen med ideen om «det gode liv» for innbyggerne i kommunen, og det ble fremhevet at kultur, som utvidet kulturbegrep, skal bidra i samfunnsutviklingen og «*sikre det gode liv, (...) sikre integrering*» (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019). Også i politisk plattform for Nye Drammen er det formulert at stedsutviklingsarbeidet er knyttet til livskvalitet og folkehelse, og kulturtilbudene trekkes fram som en viktig faktor i den sammenhengen; «*Det er et mål å ha et godt kulturtilbud i alle deler av kommunen og ta i bruk de arenaer som eksisterer*» (Nye Drammen, 2017, s.6).

Det samme finner vi i Nye Tønsberg gjennom utsagn som;

«De lokale identitetsbærerne, som ofte er de lokal idrettslagene og kulturforeningen (...) du kan ikke alltid reise inn til byen for å oppleve det gode liv, du må også finne det der du bor».

(Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.2.2019).

Kulturens bidrag i denne sammenhengen er altså de lokale lag og foreningene, kultur i en ekspressiv forstand og kultur som *sektor*, som bidrar til å sørge for at innbyggerne har det fritidstilbudet ønsker seg.

I Tønsberg nevnes også kultur som en integrert del av flere samfunnsområder, gjennom utsagn som; «*Vi må samarbeide og tenke på tvers for å skape det gode livet for innbyggerne*» (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019). Innbyggernes trivsel er altså et overordnet mål for kommunen, og svaret på hvordan dette skal løses kjenner vi igjen fra Øgård (2014) beskrivelse av endringene i offentlig forvaltning, både når det gjelder samarbeid på tvers i den

kommunale organisasjonen, men også samarbeid med frivilligheten for å løse sammensatte oppgaver.

Endringene i måten det offentlige løser sine oppgaver på, foregår uavhengig av en kommunesammenslåing, men det er tydelig at sammenslåingen gir kommunene mulighet til å omstrukturerer ressurser og tenke nytt; «*Kommunesammenslåingen kan gi en ny energi, en ny motor inn i arbeidet med stedsutviklingen*». (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019)

4.2.6 «Arenaer» og «møteplasser»

Kulturen, i betydningen deltakelse i lokalt kulturliv og *det utvidet kulturbegrepet*, sees i begge caser på som et løsningsfelt for å skape arenaer der innbyggerne kan møtes og ta del i å forme den offentlige debatten. Slik det blir beskrevet av Nye Drammen er det de lokale kulturorganisasjonene som er driverne i lokalsamfunnene. Kommunens oppgave blir her å sørge for at det finnes gode møteplasser og tilrettelegge for at frivilligheten kan blomstre, noe som kommer frem gjennom sitatene under;

«...men de kommer ikke sammen og setter seg sammen ved samme bord. Nå inviterer vi dem til å gjøre det og da kan det være med på å styrke identiteten til stedet, det kan styrke felles aktiviteter». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019)

«Vi skal være forsiktig med å styre kulturen, men vi kan legge rammer rundt det så den kan få utviklingsmuligheter. Vi skal få de tusen blomstene til å blomste». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.2.2019)

«Bibliotekene er viktige både som kulturarenaer og som møteplasser for innbyggerne og skal videreutvikles med dette for øyet». (Nye Drammen, 2017, s.6)

«Re og Tønsberg deler også tradisjonen for å legge til rette for at lag og foreningen kan drive aktivt. Det er mye i frivilligheten som driver kulturen, også får vi finne de møteplassene og tiltakene som kommunen skal stå for». (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.2.2019)

«Det offentliges rolle er å legge til rette for møteplasser. Ungdomshus. Kulturarenaer. Anleggsplan for kulturbygg, kulturplan for å sikre at man fortsetter å legge til rette for dette på en god måte». (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019)

«Eksisterende bibliotek skal opprettholdes og videreutvikles som viktige møteplasser og lokale informasjonsformidlere». (Nye Tønsberg, 2017, s.7)

Hvordan kulturpolitikken kan bidra til tilrettelegging for en offentlig debatt gjennom å skape møteplasser hvor folk får like forutsetninger for å delta kjenner vi igjen i McGuigans (2004) beskrivelse kulturpolitikkenes demokratiserings-diskurs.

Vi finner også utsagn som tyder på at disse møteplassene og tjenester skal finnes i nærområdene. I «Veivalg Nye Drammen» finner vi under overskriften «Utvikling av lokale tjenester»:

«Folk skal ha mulighet til å lære, utøve og oppleve teater, sang og musikk og andre kulturaktiviteter». (Nye Drammen, 2019, s.32)

I Nye Tønsberg presenteres et av målene for den nye kommune slik: *«Lokal identitet skal ivaretas ved nærhet til tjenestene». (Nye Tønsberg, 2017, s.4).*

Det ser ut til å finnes en forventning i de to casene, til at kultur, i ekspressiv og sektoriell forstand, kan bringe folk sammen og gi både innbyggere og kommuneansatte positive opplevelser som igjen kan bidra til et felleskap.

4.2.7 «Lokaldemokrati» og «nærdemokrati»

Både Nye Tønsberg og Nye Drammen har vedtatt gjennom politisk plattform å ha ekstra oppmerksomhet på arbeidet med å styrke lokaldemokratiet;

«Et levende lokaldemokrati hvor innbyggerne opplever at de har medvirkningsmuligheter, og at de aktivt benytter denne muligheten, vil være i fokus når ny kommune skal dannes». (Nye Drammen, 2017).

«Høy politisk deltakelse med et aktivt lokaldemokrati, åpenhet og gode medvirkningsprosesser»... «God dialog og tilrettelegging av samarbeidet med frivilligheten»...»Det skal legge til rette for innbygger- og brukervedvirkning der «samskaping» er det bærende element» (Nye Tønsberg, 2017, s.4)

I Nye Drammen planlegges det som tidligere nevnt ti kommunedeler. Hver av disse kommunedelene skal ha hvert sitt nærutvalg. Disse skal bestå av folkevalgte, lag og foreninger, næringsliv og innbyggere lokalt (Nye Drammen, 2019). I fokusgruppen i Nye Drammen ble det fortalt at her kan de ulike lokale aktørene komme sammen og sitte ved samme bord og bygge en felles plattform. Kultur i form av lag og foreninger, teatergrupper og lignende ble fremhevet som en bærer av disse lokalsamfunnene og som en sentral aktør i nærutvalgene. På denne måten kan det sies at kultur, i en ekspressiv forstand og *det utvidete kulturbegrepet*, bidrar til å styrke lokaldemokratiet;

«(...) altså deler vi nå inn kommunen i ti områder - altså ti kommunedeler, hvor vi må dyrke kultur, etter mitt skjønn, dyrke kultur i hver av de områdene. Kultur vil spille en viktig rolle».
(Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.02.2019).

«Kultur i alle aspekter har vært en viktig del av diskusjonen med sammenslåinga, både hvor viktig det er å bevare alle de lokale aktivitetene og identitetene ikke sant, altså selv om vi skal legge ned tre kommuner og lage en ny, så skal det være fremtidige 100-årsdager (for Solbergelva musikkorps)». (Deltager fokusgruppe Nye Drammen, 21.02.2019).

I fokusgruppeintervjuet i Nye Tønsberg var også lokaldemokrati og spørsmålet om nærdemokratiske ordninger et tema som ble fremhevet, men her forelå det ikke noen plan om å danne lokale utvalg/nærutvalg. Styrking av lokalsamfunnene er likevel et satsningsområde, for å sikre at innbyggerne har mulighet til å delta i samfunnsutviklingen;

«Nye Tønsberg skal ses på som hele «det lokale fellesskapet» der innbyggerne involveres mer aktivt enn tidligere som en ressurs. Dette skal skje gjennom stor grad av innbyggermedvirkning med gode nærdemokratiske ordninger hvor formålet er tillit og tett dialog mellom innbyggerne og folkevalgte, styrking av lokaldemokratiet og å bidra til økt valgdeltakelse». (Nye Tønsberg kommune, 2017)

I utdraget over ser vi forventningene knyttet til at en aktiv involvering av innbyggerne, skal bidra til økt valgdeltakelse. Slik regjeringen også peker på (Regjeringen, 6.1.2014) forutsetter gode tjenester fra kommunen at innbyggerne aktivt deltar i utformingen av politikken, og det er først og fremst gjennom valg de gis mulighet til å si sin mening. Dette kan vi plassere innenfor en politisk mobiliserende instrumentalitet (Vestheim, 2009).

I Nye Tønsberg er nærdemokrati løftet fram gjennom organiseringen, og man kan se en tydelig sammenkopling mellom kultur og demokratiarbeid, ved at kultur er plassert i kommunalområdet sammen med nærdemokrati og inkludering. Det er også gjennom politisk plattform nedsatt en egen politisk arbeidsgruppe som har sett på hvordan arbeidet med nærdemokrati skal foregå. Arbeidsgruppen har lagt frem en handlingsplan for hvordan lokaldemokratiet skal styrkes gjennom å opprette flere og nye møtepunkter mellom innbyggere, politikere og kommuneadministrasjonen, og ved å ta i bruk nye former for innbyggermedvirkning (Nye Tønsberg, 2019).

I fokusgruppeintervjuet kom det videre fram at begrunnelsen bak arbeidet med å styrke lokaldemokratiet, er å skape livsglede ved å gi innbyggerne mulighet til å selv være aktive;

«Den dimensjonen som er løftet i den politiske plattformen, dette med nærdemokrati og muligheten til å medvirke i sine egne liv. Livsglede, i alle aldre, handler mye om å være aktiv selv. Det er vedtatt at det skal være et eget kommunalsjefområde, kultur, inkludering og nærdemokrati, som understreker viktigheten av sammenkoplingen mellom nettopp disse feltene». (Deltager fokusgruppe Nye Tønsberg, 28.02.2019)

Ved å sammenkople de feltene som er beskrevet i sitatet over, vil man kanskje også kunne oppnå å styrke følelsen av eierskap til den nye kommunen, noe som kan tenkes å kunne sees i sammenheng med McGuigans demokratiserings-diskurs (2004).

4.2.8 Oppsummering – Forventninger til kulturen

I begge casene fant vi en forventning om at kultur, i en deskriptiv forstand, kan være identitetsskapende, og at identitet og identitetsuttrykk, som et nytt kommunevåpen, har betydning i en kommunesammenslåing. Det kom fram at det fantes en forventning om at også en vellykket *prosess* med å finne fram til et felles kommunevåpen ville påvirke

kommunesammenslåingen positivt. Utfallet av arbeidet med å finne et nytt kommunevåpen ble ulikt i de to casene, og det kan se ut til at dette har hatt betydning for det videre arbeidet.

Fokuset i Nye Tønsberg var på hvordan kultur kunne bidra til å skape en felles identitet for blant annet å motvirke en «oss- og dem-holdning». Det ble gitt uttrykk for at en kommunal identitet var viktig for å skape en forankring og en positivitet til kommunesammenslåingen og til den nye kommunen, også når mindre populære avgjørelser ville bli nødvendig.

Fellestrekkene i kulturhistorie og verdier, altså kultur i en deskriptiv forstand, mellom de to kommunene ble trukket fram som viktige forhold å bygge videre på i dette arbeidet. Vi finner altså en forventning til at fortellinger om at innbyggerne i de to kommunen er like, skal virke samlende og forsterke et kulturelt fellesskap (Lysgård, 2007) (Kvåle og Wæraas, 2017). I Nye Drammen ble det gitt uttrykk for at kommunesammenslåingen først og fremst ble sett på som en organisatorisk prosess på dette tidspunktet. Arbeidet med å forme og skape innhold i den nye kommunen, og å jobbe for en felles identitet, ble ansett som en oppgave som ligger hos det fremtidige kommunestyre.

Når det gjelder stedsutvikling som kulturpolitikk var det først og fremst å utvikle kvaliteter i stedene som kan gi attraktivitet som var hovedargumentet i funnene i våre undersøkelser, som vi kjenner igjen hos Peck (2005) som en utbredt begrunnelse. Både for at de som bor og besøker kommunen kan oppleve «det gode liv», men også for at omverdenen skal få et positivt bilde av kommunen slik at det blir et attraktivt sted for bedrifter å etablere seg. Vi fant derimot ikke noen uttalt forventning til økonomisk verdiskapning.

I fokusgruppeintervjuet i Nye Tønsberg kom det fram at man så kommunesammenslåingen mer som en anledning til å få fart i kultur- og stedsutviklingsarbeidet, enn motsatt. Allikevel blir kulturtilbudet og de lokale foreningenes rolle viktige, kultur i en ekspressiv forstand, for å sørge for at innbyggerne i hele den nye kommunen opplever et rikt kulturtilbud der de er. Dersom fortellingene om den nye kommunen som et godt sted å bo skal skapes, kan det se ut til at det er viktig at dette er en sannhet som også innbyggerne deler.

Kultur har blitt gitt en sentral plassering både administrativt og politisk i begge case, og det er rimelig å tro at man også kan lese en viss forventning til kulturen i måten de nye kommunene har valgt å organisere seg på. Nye Drammen organiserer kultur sammen med stedsutvikling, mens Nye Tønsberg knytter kultur til nærdemokrati og inkludering. Særlig i Nye Drammen,

men også i Nye Tønsberg, finner vi at kommunesammenslåingsprosessen foreløpig er på et organisatorisk nivå. Slik eksempelet fra Indre Fosen viste, må nettopp det organisatoriske/strukturelle komme på plass før man kan igangsette tiltak. Slik det tidligere er gjort rede for, ble kulturavdelingen slått sammen halvannet år før sammenslåingen og alle kultursaker ble behandlet direkte i Fellesnemda. Dette kan se ut til å ha ført til at kulturavdelingen ble operativ på vegne av den nye kommunen, og derfor kunne bidra til å skape integrasjon og fellesskap i selve prosessen i større grad enn hva vi har funnet i casene i denne oppgaven.

I Nye Drammen skal de nye kommunedelene styrke lokaldemokratiet og det er det lokale kulturlivet i form av lag og foreninger som skal være bærerne i dette arbeidet. Også i Nye Tønsberg er det dialogen med lag og foreninger som skal sikre bred deltagelse, uten at man her har valgt å opprette faste geografiske avgrensninger. Slik kan man si at det er en forventning om at kultur kan styrke lokaldemokratiet i sammenslåingsprosessen.

Et fokus på lokaldemokratiet er særlig relevant i forbindelse med kommunesammenslåingen, for å sikre en bred forankring og en politikk som innbyggerne fra alle deler av kommunen kan kjenne seg igjen i, og slik føle eierskap til. Dersom man skulle slå sammen kommunene, uten et fokus på lokalmiljøene, er det en fare for at det ville blitt mer motstand i befolkningen i disse miljøene. En sammenslåing kan bety større avstand til politikken og de kommunale tjenestene, og færre politikere per innbygger. Derfor kan dette fokuset på det lokale og det nære bidra til at folk i mindre grad frykter kommunesammenslåingen.

4.3 Rasjonale

Dette kapittelet handler om hvordan kommunene begrunner sine forventninger til kulturen i kommunesammenslåingen, og hvilke rasjonaler som kan ligge bak.

Forventningen om at kultur kan bidra til å skape eller styrke identitet, kan sees i sammenheng med flere av diskursene hos McGuigan (2004, i Lysgård, 2013). På den ene siden begrunnes identitetsarbeidet med at dette vil kunne skape integrasjon mellom de tidligere kommunene, og tilhørighet og lojalitet til den nye kommunen, hos befolkningen. Den nye kommunen er først og fremst en rent praktisk forordning, men det er nødvendig at innbyggerne innenfor de nye kommunegrensene forholder seg til denne, som en demokratisk størrelse. Politikerne ønsker å etablere et kollektivt, sosialt felleskap hvor innbyggerne føler at de hører sammen og ser det naturlig å dele på tilgjengelige ressurser. For å få dette til er det nærliggende å tro at politikerne ser på det som det offentliges oppgave å sørge for en sosial standard i hele samfunnet (McGuigan, 2004, i Lysgård, 2013), som i dette tilfellet er den nye kommunen.

På den andre siden sees identitetsarbeidet i sammenheng med stedsutvikling og omdømmebygging. Kommunen skal være et godt sted å bo, og et viktig skritt på veien blir at innbyggerne forholder seg til den nye kommunen som «sitt sted» og er med på å formidle et positivt inntrykk av kommunen. I et slikt bilde kan man finne rasjonalet bak kulturpolitikken i McGuigans diskurs om kultur som en del av et kommersielt marked (2004, i Lysgård, 2013). Selv om økonomisk gevinst aldri ble nevnt i sammenhengen med stedsutvikling, hverken i dokumentanalysen eller i fokusgruppeintervjuene, kan vi likevel ikke se bort ifra at det ligger et økonomisk rasjonale bak kommunens ønske om å tiltrekke seg innbyggere og næringsliv, som vil kunne gi kommunen flere arbeidsplasser og økte skatteinntekter.

Stedsutvikling kan også handle om et sosialt rasjonale, hvor politikerne ser det som sin oppgave å legge til rette for at innbyggerne kan «leve det gode liv» der de bor, hvor blant annet tilgang på kultur, og like muligheter til å delta i kulturlivet nevnes. Måten kulturbegrepet benyttes i en ekspressiv forstand, og som *det utvidede kulturbegrepet*, vitner om at det er innbyggernes kulturuttrykk som definerer kulturen i kommunene. Rasjonalet kan her finnes igjen i McGuigans første diskurs hvor inkludering i kulturlivet, øke folks tilgang til kultur og å utvide forståelsen av kultur, er viktige skritt på veien for å oppnå en viss sosial standard og kvaliteter i samfunnet (2004, i Lysgård, 2013).

I begge casene finner vi en forventning om at kultur kan skape arenaer og møteplasser. Dette kan sees i sammenheng med diskursen om det offentliges ansvar for demokratiutvikling, og et samfunn hvor folk er inkludert i den offentlige debatten (McGuigan, 2004 i Lysgård, 2013). Kunsten og kulturen sees da som en arena for ytring, og et mangfoldig kunst- og kulturliv kan være med på å gi en bredde i den offentlige debatten. Ved å gi innbyggerne like muligheter til å delta i kunst- og kulturlivet, kan forutsetningene for å ta kvalifiserte valg styrkes, og gjennom det også styrke forutsetningen for å delta i demokratiet, altså et demokratisk rasjonale. Samtidig kan folks mulighet til å delta sees i sammenheng med diskursen om det offentliges ansvar for å heve den sosiale standarden og å gi folk lik tilgang til kultur (McGuigan, 2004, i Lysgård, 2013).

Politikernes ansvar for å utvikle et demokratisk samfunn (McGuigan, 2004 i Lysgård, 2013) kan også danne rasjonalet bak forventningen om at kultur kan bidra til å gi innbyggerne følelse av tilhørighet til den nye kommunen. For å sikre politikerne legitimitet er det viktig at innbyggerne kjenner seg igjen i den politikken som føres, og her spiller det lokale foreningslivet, *det utvidede kulturbegrepet*, en viktig rolle, som de «lokale identitetsbærerne», eller for å si det på en annen måte; de som sitter på kunnskap om lokalområdene. Dersom innbyggerne viser motstand og ikke kjenner seg igjen i politikken, har ikke politikerne gjort jobben sin som deres representanter skikkelig, noe som kan få konsekvenser ved neste valg. Styrking av lokalkultur og lokal identitet kan slik sett sies å skulle være med å styrke demokratiet, og forebygge utfordringer med stor-kommunen, hvor det kan være fare for at både tjenester, kommuneadministrasjon og politikere kan bli mer fjernt for innbyggerne.

Kapittel 5 Konklusjon

Nye Tønsberg og Nye Drammen har en rekke forventninger til kultur, som vi kjenner godt igjen fra teorien. I mange tilfeller ser vi at kommunesammenslåingen gir kommunene anledning til å satse på kultur på nye, og mer strukturerte måter. Sagt på en annen måte; hva kommunesammenslåingen kan gjøre for kulturen. Det problemstillingen i denne oppgaven derimot spør om er; hvilke forventninger Nye Drammen og Nye Tønsberg har til hva kulturen kan bidra med i sammenslåingsprosessen, og hva som er rasjonale bak disse forventningene.

For å forstå hvilke forventninger kommunene har til kultur, må vi vite hva de legger i kulturbegrepet. Kulturbegrepet brukes i ekspressiv forstand, med en sektoriell forståelse av begrepet, og det er spesielt «det utvidede kulturbegrepet» som benyttes. Samtidig benyttes kulturbegrepet i en deskriptiv forstand, ofte for å beskrive kulturen i samfunnet eller i den kommunale organisasjonen, som verdier og normer, eller «sånn gjør vi det her».

Kulturhistorie og kulturarv er også en deskriptiv forståelse av kulturbegrepet, som beskriver tidligere levesett og handlingsmønster, og som vi ser kan være med på å skildre identitet.

Funnene viser at begge prosjektkommunene har forventninger til at kultur, både i deskriptiv forstand, og i ekspressiv forstand - *det utvidede kulturbegrepet*, kan bidra til å skape eller ivareta identitet, styrke lokaldemokratiet og bidra til at den nye kommunen er et godt sted å være.

Det finnes en forventning i begge caser om at kultur i en deskriptiv forstand, kan bidra til å skape eller forsterke en felles identitet - i hele kommunen, eller i lokalmiljøene. Identiteten skal bygge opp en følelse av at man hører sammen, og bidra til å skape historier om at dette er et godt sted å leve. Samtidig sikter man til kultur i en ekspressiv forstand, gjennom «det utvidede kulturbegrepet», som spiller en viktig rolle som bærer eller formidlerne av den lokale kulturen i deskriptiv forstand.

I Nye Tønsberg fant vi at det å kunne skape en felles, samlende identitet, noe som ble sett på som viktig for å unngå motstand, og en «oss og dem-holdning» i kommunesammenslåingsprosessen. I Nye Drammen fant vi foreløpig et fokus på å styrke lokalmiljøene, noe vi tolket som en metode for å unngå motstand mot stor-kommunen og en frykt for at både tjenester, administrasjon og politikere kan bli mer fjernt for innbyggerne.

Arbeidet med å etablere en felles kultur derimot, sees på som en oppgave som ligger hos det nye kommunestyret.

Funnene i de to casene viser at felles symboler og identitetsuttrykk har hatt stor betydning. Vi opplevde at prosessen for å finne fram til felles kommunevåpen i de to casene, hadde betydning for det videre arbeidet med å finne en felles identitet. Det var interessant å oppdage at Nye Drammen la hele prosjektet med ”felles kultur og identitet” på hylla da kommunevåpen-prosjektet strandet. Hvorfor Nye Drammen valgte å ikke fortsette arbeidet med å finne en felles kultur og identitet, fant vi ikke svar på i våre undersøkelser.

At kultur skal bidra til å styrke demokratiet, er noe som har vært løftet frem på nasjonalt nivå. For å oppfylle kommunereformens mål om å levere bedre tjenester, er man avhengig av at innbyggerne er med på å forme disse tjenestene. I begge case i denne oppgaven kommer det fram at det å øke innbyggernes deltakelse i demokratiet, kan være knyttet til følelsen av eierskap til den nye kommunen, og en legitimitet i befolkningen. Tjenestene må tilpasses lokale forhold, og her spiller det lokale foreningslivet en viktig rolle.

Forventningene som ble funnet knyttet til kultur og stedsutvikling handlet mest om omdømmebygging. Kultur forstås da både i ekspressiv forstand, som et sted der man har mulighet til å delta i og å oppleve et godt kulturtilbud, men også i en deskriptiv forstand, som et samfunn der folk deler verdier og holdninger. Det er en forventning om at kultur, både i ekspressiv og deskriptiv forstand, kan bidra til å etablere den nye kommunen i folks bevissthet som et godt sted å bo, og et sted man er stolt av.

Ved å se på forventningene til kultur i lys av McGuigans (2004) tre diskurser, er det et demokratisk og et sosialt rasjonale som er de mest fremtredende i funnene som ble gjort, det vil si at det blir sett på som det offentliges ansvar å legge til rette for et demokratisk samfunn, og et samfunn som har en viss sosial standard. Økonomi som rasjonale kom ikke fram av funnene i de to casene, men undersøkelsen kan ikke utelukke et økonomisk rasjonale. Slik vi ser det er det også det demokratiske og det sosiale rasjonale som er mest relevant i forbindelse med kommunesammenslåingen.

Denne oppgaven har gitt oss et innblikk i situasjonen slik den er i de to prosjektkommunene akkurat nå, midt i en omfattende sammenslåingsprosess. Vi finner visjoner og planer for

kulturens rolle i utviklingen av de nye kommunene, men få iverksatte tiltak som dem i eksemplet fra Indre Fosen. Særlig i Nye Drammen kan det se ut til at det ses på som en oppgave for det nye kommunestyret å virkelig sette i gang dette arbeidet. Nye Tønsberg på sin side mente at det var viktig å skape en felles identitet nettopp for å få til en god sammenslåingsprosess. Nye Tønsberg er så smått i gang med visjonsarbeidet for den nye kommunen, og øvrig planarbeid skal i gang til høsten. En kommunesammenslåingsprosess er omfattende og krever tøffe prioriteringer når det kommer til hvor man skal bruke ressursene, og det ble antydnet i fokusgruppeintervjuene at flere kulturtiltak vil bli iverksatt etter hvert.

5.1 Etterord

Det å studere en pågående prosess, hvor stadig nye dokumenter, informasjon og hendelser dukker opp, har vært utfordrende, og ført til at vår oppfatning av situasjonen har endret seg underveis ettersom ny informasjon ble tilgjengelig.

Oppgaven har kommet inn på en rekke ulike tema, og det har ikke vært anledning til å gå i dybden på alle. Hadde vi hatt mer tid og ressurser kunne vi gått dypere inn i hvert av funnene og undersøkt disse grundigere.

Det hadde vært interessant å se på situasjonen igjen om 5-10 år, og sett på hva kommunene har oppnådd. På hvilken måte kan man si at Nye Drammen har lyktes med de ti kommunedelene når det gjelder identitet og lokaldemokrati? Hvilken effekt har arbeidet med identitet hatt i Nye Tønsberg, og hvilke tiltak fungerte?

Det kunne også være spennende å gjøre en komparativ analyse av casene i denne oppgaven, og Indre Fosen eller andre «best i klassen-eksempler», som har hatt en ulik tilnærming når det kommer til kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosessen.

Litteraturliste

Aagedal, O., Egeland, H., Villa, M. (2009) *Lokalt kulturliv i endring*. Bergen: Fagbokforlaget

Andersen, K., Bugge, M., Hansen, H., Isaksen, A. & Raunio, M. (2010) Onse size fits all? Applying the Creative Class Thesis onto a Nordic Context. *European Planning Studies*, 18(10), pp. 591-609

Bille, T. & Schulze, G. (2006) Culture in Urban Regional Development i Throsby, D & Ginsburgh V. (eds) *Handbook of the economics of art and culture*. Amsterdam.

Distrikssenteret (6.9.2017) Elvebyen Drammen. Hentet fra:

<https://distrikssenteret.no/blogg/elvebyen-drammen/>

Distriktsenteret (12.1.2018) Re: Prosessleder ble rådmann. Hentet fra

<https://distriktsenteret.no/eksempel/laer-av-re-prosessleder-ble-radmann/>

Florida, R. (2003) Cities and the Creative Class. *City & Community*, 2:1, pp. 3-19

Frisvoll, S. & Almås (2014). *Kommunesammenslåing og identitet – betyr identitet noe i teknokratens lekegring?* Trondheim: Norsk senter for bygdeforskning.

Frisvoll, S. & R. Almås (2004). *Kommunestruktur mellom fornuft og følelser. Betydningen av tilhørighet og identitet i spørsmål om kommunesammenslutning*. Trondheim: Rapport 05/04, Norsk senter for bygdeforskning.

Holme, I.M. og Solvang, B.K. (1996) *Metodevalg og metodebruk* (3.utgave). Otta: Forfatterne og TANO AS

Hylland-Eriksen, T. (2010) *Små steder – store spørsmål. Innføring i sosialantropologi*. Oslo: Universitetsforlaget

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2.utgave). Kristiansand: Høyskoleforlaget AS

Jacobsen, K./Re kommune m.fl. (2013) *Rapport – arkeologisk feltarbeid 2011, 2012 og 2013 Slagene på Re prosjekt*. Hentet fra

<https://www.vfk.no/globalassets/vfk/dokumenter/kultur/kulturarv/slagene-pa-re-2011-til-2013.pdf>

Johannessen, A., Tufte, P.A. og Christoffersen, L. (2016) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utgave). Oslo: Abstrakt forlag AS

Kristiansand Kommune (u.å.) *Konferanse om kultur og byutvikling*. Hentet fra

<https://www.kristiansand.kommune.no/aktuelt/konferanse-om-kultur-og-byutvikling/>

KS (16.10.2018) De viktigste rådene for en kommunesammenslåing. Hentet fra

<https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/kommunereform/rad-til-kommuner-som-slar-seg-sammen/de-viktigste-radene/>

Kulturdepartementet (2011). *Kultur, inkludering og deltaking*. (Meld. St. Nr. 10 (2011-2012)).

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-10-20112012/id666017/>

Kulturdepartementet (2018) *Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida* (Meld. St. nr.8 (2018-2019)). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/>

Kvåle, G. & Wæraas, A. (2017) *Organisasjon og identitet. Eit symbolsk perspektiv*. Oslo: Samlaget

Larsen, K. K. (2018, november) ”*Veien fram mot Indre Fosen Kommune*

med kulturbygging som verktøy” Innlegg presentert ved Grip muligheten/NOKU, Bergen.

Larsen, L.D (15.5.2019) Skal selge Vestfold som Norges matfat. *Tønsberg Blad*. Hentet fra:

<https://www.tb.no/vv24naringsliv/vestfold/mat-og-drikke/skal-selge-vestfold-som-norges-matfat/s/5-83-140867?access=granted>

Lian, T. (16.10.2018). Her er det nye kommunevåpenet. *Tønsberg Blad*. Hentet fra <https://www.tb.no/tonsberg-kommune/re/kommunesammenslaing/her-er-det-nye-kommunevapenet/s/5-76-915201>

Lorentzen, A. (2009) *Cities in the Experience Economy*. Aalborg Danmark: Department of Development and Planning, Aalborg University, 9220

Lysgård, Hans Kjetil (2007) Regioner som forestilte fellesskap – hvordan og hvorfor? *Heimen* ISSN 0017-9841, bind 44, 2007, s.85-95

Lysgård, Hans Kjetil (2012) Creativity, Culture and Urban Strategies: A Fallacy in Cultural Urban Strategies. *European Planning Studies*, 20(8), 1281-1300

Lysgård, Hans Kjetil (2013) The definition of culture in culture-based urban development strategies: Antagonisms in the construction of a culture-based development discourse. *International J. Cultural Policy* 19(2), 182-200.

Mangset, P. & Hylland, O. M. (2017). *Kulturpolitikk – Organisering, legitimering og praksis* Oslo: Universitetsforlaget

Martinsen, T., I. (8.12.2008) *Look to Drammen* Hentet fra <https://www.h-a.no/debatt/meninger/look-to-drammen!>

McGuigan, J. (2004) *Rethinking Cultural Policy*. Maidenhead: Open University Press

McGuigan, J. (2009) Doing a Florida thing: the creative class thesis and cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 15(3), 291-300. doi: 10.1080/10286630902763281

Myklebust, O. (11.4.2019) Fellesnemda venter med nytt kommunesymbol. Hentet fra <https://www.nyedrammen.no/aktuelt/fellesnemnda-venter-med-nytt-kommunesymbol/>

NOKU (2018/A) *Bruk muligheten: Sats på kunst og kultur i sammenslåingsprosessen - og få gode prosesser*. Brev til norske kommuner. Hentet fra <http://www.noku.no/sfiles/3/18/71/1/file/grip-muligheten.pdf>

NOKU (2018/B) Hvordan styrke kommunenes kultursatsning i og gjennom kommunesammenslåingen. Hentet fra

<http://www.noku.no/ressursbank/kommunesammenslaing/erfaringer-og-t/>

NOKU (2018/B) Kommunesammenslåing er et stort prosjektarbeid. Hentet fra <http://www.noku.no/ressursbank/kommunesammenslaing/>

Norsk akademisk ordbok (u.å.) *Prosess*. Hentet 25.4.2019 fra:

<https://www.naob.no/ordbok/prosess>

NRK (19.2.2002) *Harrybyen Drammen*. Hentet fra: www.nrk.no/kultur/harry-byen-drammen-1.866333

Nye Drammen kommune (2017) Politisk plattform for ny kommune. Hentet fra

<https://www.nyedrammen.no/globalassets/nye-drammen-kommune/dokumenter/strategier-analyse-og-styringsdokumenter/politisk-plattform-svelvik-drammen-og-nedre-eiker.pdf>

Nye Drammen kommune (2019) Styringsdokument for fellesnemda - Nye Drammen. Hentet fra <http://docplayer.me/123534696-Styringsdokument-for-fellesnemnda-nye-drammen.html>

Nye Drammen kommune (2019) Veivalg Nye Drammen. Hentet fra

<https://indd.adobe.com/view/6184b06d-a596-4ff9-83ab-5259c7a13774>

Nye Drammen kommune (7.3.2019) Årringer symbol for Nye Drammen. Hentet

fra: <https://www.nyedrammen.no/aktuelt/arringer-symbol-for-nye-drammen/>

Nye Drammen kommune (7.6.2018) PS 0044/18 P2 Identitet, symboler og felles kultur.

Delprosjekt felles kultur. Hentet fra

<https://innsyn.drammen.kommune.no/motekalender/motedag/4004905181/sak/4004912321>

Nye Drammen kommune (u.å) Prosjektplan (Pol) P2 Identitet, symboler og felles kultur.

Hentet fra <https://www.nyedrammen.no/globalassets/nye-drammen-kommune/dokumenter/prosjekter/p/p2/politisk-prosjektplan-p2.pdf>

Nye Tønsberg kommune (2017) Politisk plattform – Sammenslåing av Re og Tønsberg, vedtatt i felles kommunestyre/bystyremøte 20.06.17. Hentet fra https://www.nyetonsberg.no/f/p11/i4a682eec-43eb-4c6d-bcc7-07ea8c86f3ef/politisk_plattform_re_toensberg_20062017.pdf

Nye Tønsberg kommune (2018) Prosjekt kommunesammenslåing Re - Tønsberg - Organisering og fremdriftsplan 2018-2019. Hentet fra <https://www.nyetonsberg.no/infoportal-tonsborg-og-re/planer-og-strategier/prosjektplan/>

Nye Tønsberg kommune (2019) Nærdemokratiordninger i Nye Tønsberg - Strategi og handlingsplan Kortversjon. Hentet fra <http://innsyn.vman.no/tbg/wfdocument.ashx?journalpostid=2019033103&dokid=1177345&versjon=1&variant=A&>

Nærings- og Handelsdepartementet (2007) *Kultur og næring*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/nhd/vedlegg/handlingsplaner2007/kulturognaering_handlingsplan_070625.pdf

Peck (2005) Struggling with the Creative Class. *International Journal of Urban and Regional Research*, 29(4), pp.740-770.

Pulserende kystperle (u.å) Tønsbergregionen – en pulserende kystperle. Hentet 24.4.2019 fra <http://www.pulserendekystperle.no/om-pulserende-kystperle/>

RB nett (5.3.2009) *Kultur må være motor i byutviklingen* Hentet fra <https://www.rbnett.no/kultur/article8973.ece>

Re kommune (u.å) Re kommune – Ny og varm. Hentet 24.4.2019 fra <https://www.re.kommune.no/om-re-kommune/>

Regjeringen (11.2.2019) Nye kommuner. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/kommunereform/id2548377/>

Regjeringen (6.1.2014). Mer om lokaldemokrati. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/valg-og-demokrati/lokaldemokrati/mer-om-lokaldemokrati/id550479/>

Regjeringen (u.å/A) Kommunereform. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/id751048/>

Regjeringen (u.å/B) Sentrale mål og føringer. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/Veileder-for-utredning-og-prosess/Sentrale-mal-og-foringer/id2001817/>

Regjeringen (u.å/C) Fremtidens lokaldemokrati i nye kommuner. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/lokaldemokrati/id2547742/>

Regjeringen (u.å/D) Nærdemokratiske ordninger. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/nardemokratiske-ordninger/id2425372/>

Repstad, P. (2007) *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget

Røkeberg, M. (10.5.2018) Hvilket kommunevåpen syntes du er finest? *Drammens Tidende*
Hentet fra <https://www.dt.no/nyheter/drammen/kommunesammenslaing/hvilket-kommunevapen-synes-du-er-finest/s/5-57-894289>

Sander, K. (2016) *Eksplorerende design*. Hentet fra <https://estudie.no/eksplorerendedesign>

Svelvik kommune (7.11.2017) *Fakta om Svelvik*. Hentet fra <https://www.svelvik.kommune.no/om-stedet-svelvik/om-stedet-svelvik/fakta-om-svelvik/>

Sørensen, A. S., Høystad, O. M., Bjurström, E. & Vike, H. (2008) *Nye kulturstudier. En innføring*. Oslo: Scandinavian Academic Press

Thagaard, T. (2013) *Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitativ metode* (4.utgave). Bergen: Fagbokforlaget

Tønsberg kommune (2018) Dialogmøte næringslivet og politikere/administrasjon i Re- og Tønsberg kommune. Hentet fra: <https://www.tonsberg.kommune.no/f/p4/i4241a282-0ebe-49e4-94b5-1b5c6749e618/referat-dialogmote-naringslivet-og-kommune-20sep-18.pdf>

Tønsberg kommune (u.å) *Fakta om Tønsberg*. Hentet 24.4.2019 fra <https://www.tonsberg.kommune.no/administrasjon/fakta-om-tonsberg/fakta-om-tonsberg.2429.aspx>

Vestgeim, Geir. (2009) *All kulturpolitikk er instrumentell*. Kultursverige. 2009. Hentet fra <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:220418/FULLTEXT01.pdf>

Wikipedia (u.å/A) *Tønsberg*. Hentet 25.5.2019 fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Tønsberg>

Wikipedia (u.å/B) *Drammen*. Hentet 5.4.2019 fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Drammen>

Wikipedia (u.å/C) *Nedre Eiker*. Hentet 15.4.2019 fra https://no.wikipedia.org/wiki/Nedre_Eiker

Williams, R. (1961) *Culture and Society: 1780-1950*. Harmondsworth: Penguin Books

Øgård, M. (2014) *Fra New Public Management til New Public Governance*. I Baldersheim, H. og Rose, L.E. (Red.), *Det Kommunale Laboratorium* (s.93-109). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Vedlegg 1:

Intervjuguide - Kulturens rolle i kommunesammenslåingsprosesser

Masteroppgave Ingvild Hersvik og Line Fredriksdatter, Universitetet i Agder

Fase 1: Rammesetting	<p>1. Løst prat (5 min)</p> <p>Uformell prat. Skape god atmosfære</p> <hr/> <p>2. Informasjon (10 min)</p> <p>Si litt om oss selv og temaet for samtalen (bakgrunn, formål).</p> <p>Velkommen til fokusgruppeintervju. Jeg heter og dette er Vi jobber som.... og Vi er som dere har lest i informasjonen vi sendte dere, studenter ved etter- og videreutdanning ved Universitetet i Agder, og holder nå på med masteroppgaven vår som har tema kultur og kommunesammenslåing. I løpet av studiet har vi hatt fokus på kommunereform, kultur som politisk strategi og kulturliv i endring. Og med dette som utgangspunkt skriver vi nå en oppgave om forventningene knyttet til kultur i etableringen av en ny kommune.</p> <p>I samtalen vi nå snart skal i gang med er det dine personlige erfaringer og synspunkter, i kraft av den rollen du har i kommunen du representerer, som er interessante.</p> <p>Det som blir sagt i denne samtalen kommer vi til å analysere opp mot teorier om kultur og kulturpolitikk i oppgaven vår. Vi kommer ikke til å bruke navn når oppgaven publiseres, men ettersom vi har sagt at det er personer som sitter tett på utformingen, vil det jo være teoretisk mulig å tenke seg til hvem det kan være, ettersom dere alle er offentlige personer som er valgt ut til denne jobben.</p> <p>Er det noe som er uklart, eller har dere noen spørsmål?</p> <p>Vi kommer som sagt til å ta opp samtalen, og opptaket slettes når oppgaven er levert.</p> <p>(Start opptak)</p> <p>Da sier jeg igjen velkommen til dette fokusgruppeintervjuet. Det er fint om vi kan starte med at respondentene presenterer seg med stillingstittel/verv/ arbeidskommune, slik at det blir enklere for oss å holde tunga rett i munnen når vi skal lytte til opptakene.</p> <p>Utgangspunktet for oppgaven var et ønske å si noe om på hvilken måte kultur, som et verktøy eller en politisk strategi, kan bidra i arbeidet med å utforme en ny kommune</p> <p>Når vi snakker om kultur, kan det bety veldig mange ting, det er et flertydig begrep. Det brukes helt ulikt innenfor ulike forskningstradisjoner som</p>
---------------------------------	--

	<p>sosiologi, sosialantropologi og til og med biologi. Overordnet for denne samtalen så snakker vi om kulturen i kommunen som samfunnet, og ikke organisasjonskultur i kommunen som arbeidsplass</p> <p>Raymond Williams er en kjent kulturteoretiker som har oppsummert og delt kulturbegrepet inn i tre måter å se det på</p> <p>1. Kultur som livsform – her finner vi kulturen i lokalsamfunnet. Han bruker forklaringen “A whole way of life” som betegner en totalitet av folks språk, skikker og praksiser. Kultur uttrykkes da som “slik er vi her”, “dette er vår historie”, “dette er våre verdier.”</p> <p>2. Kultur som aktivitet - Resultatet av aktivitet er produksjon, eller den dokumenterte kulturen. Her handler det om det å skape symbolsk innhold, skape kunst og kultur. Men også betingelsene for å skape kultur, som støtteordninger, institusjoner og generelt tilrettelegging for at andre kan skape noe.</p> <p>3. Kultur som prosess - Her ser man kultur som et løsningsfelt og kultur kan brukes for å utvikle oss som mennesker, og ”dannelse-begrepet” kommer inn. <u>Formålet</u> med kulturskolen og kulturinstitusjoner kan vi finne her. Kulturens betydning for den enkeltes personlige utvikling.</p> <p>Vi tenkte det kunne være lurt at vi sammen hadde dette i bakhodet før vi starter samtalen.</p>
<p>Fase 2: Erfaringer</p>	<p>3. Overgangsspørsmål: (3-5 min pr. respondent, 15-20 min tilsammen)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan syntes dere at dette stemmer med kulturforståelsen i Nye Drammen/ Tønsberg?
<p>Fase 3: Fokusering</p>	<p>4. Hovedspørsmål: (25-30 min)</p> <p>Nå vil vi snakke om rasjonaler eller begrunnelser for hvorfor vi skal ha kultur. Dette finner vi blant annet igjen i kulturpolitikken - Spørsmål som: Hva kan kulturen bidra med i samfunnet?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva vil dere si er rasjonaliteten eller begrunnelsen for kulturpolitikken i Nye Drammen/ Tønsberg? • Hva vil dere utrette i samfunnet med denne kulturpolitikken? • Hvordan ser dere for der at dette har betydning for kommunesammenslåingen? • Finnes det planer for tiltak som skal iverksettes i denne sammenhengen? • KS har laget dokumentet “Råd til kommuner som slår seg sammen”. Her finner man blant annet følgende: “arranger kulturtiltak og aktiviteter

	<p>som bygger felleskap på tvers av kommunegrensene”. Er dette et tema som har vært diskutert i Nye Tønsberg/Drammen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • I tiden fremover skal den nye kommunen etableres i folks bevissthet som en kommune. Hvordan tenker dere at dette skal skje? • På hvilken måte skal kultur nedfelles i planverket? Er det planer om å lage en egen kulturplan for den nye kommune? I så fall når? <p>Drammen</p> <ul style="list-style-type: none"> • I temaplan for nåværende Drammen kommune kan man lese at kulturutvikling og opplevelser skal være bærebjelker i byutviklingen. Skal dette videreføres i ny kommune? På hvilken måte ? • Når jeg leser i planverket for de nåværende kommunen er det ulikheter i kulturens betydning eller i tilnærmingen til kulturfeltet. Hvilken tilnærming vil den nye kommunen ha, eller hvor stor vil kulturens rolle være i den nye kommunen? <p>Tønsberg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Politisk plattform sier følgende om kommunen som samfunnsutvikler: “det skal tenkes helhetlig samfunns- og arealutvikling som ivaretar et felles bo- og arbeidsmarked... Den nye kommunen har stor attraktivitet som skal videreutvikles og den regionale konkurransekraften skal styrkes”. På hvilken måte/hvilke tiltak skal få dette til å skje? • I forbindelse med kommunesammenslåingen i Våle og Ramnes ble prosjektet Re Middelalderdager iverksatt. Vi har forstått det slik at dette var et tiltak nettopp for å etablere en felles identitet. Er det lignende konkrete planer for nye Tønsberg?
<p>Fase 4: Tilbakeblikk</p>	<p>5. Oppsummering (ca. 10 min)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppsummere funn • Eventuelt følge opp uklarheter: Har jeg forstått deg riktig? Er det noe du vil legge til?

Vedlegg 2:

Informasjon og samtykkeerklæring - deltakere i fokusgruppeintervju.

Informasjon om deltagelse i forskningsprosjektet:

”Kulturens rolle i kommunesammenslåingen”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvilke forventninger kommunene Nye Tønsberg og Nye Drammen har til “kultur” i arbeidet med utformingen av ny kommune. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltagelse vil innebære for deg.

Formål

Vi er to studenter ved etter- og videreutdanning ved Universitetet i Agder, som nå er i ferd med å avslutte et masterstudium i Kulturledelse. I løpet av studiet har vi hatt fokus på kommunereform, kultur som politisk strategi og kulturliv i endring. Vi jobber nå med en masteroppgave (90 studiepoeng) hvor vi ønsker å se på kulturens rolle i utformingen av ny kommune.

Vi er selv ansatt i kommunene Drammen og Tønsberg, og det er sammenslåingsprosessene i Nye Drammen og Nye Tønsberg som blir forskningsobjektene eller casene i vår oppgave. Funn og sammenhenger vi finner i prosjektet, vil ikke nødvendigvis være gjeldene i andre kommuner, her kan lokale forutsetninger og variasjoner som demografi, størrelse, organisering og maktforhold etc. spille en rolle. Det er allikevel rimelig å anta at enkelte funn også vil kunne overføres til sammenlignbare prosesser i andre kommuner.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Ingvild Hersvik og Line Fredriksdatter, studenter ved Universitetet i Agder, institutt for samfunnsvitenskap og ledelsesfag, er ansvarlige for prosjektet, sammen med veileder/Professor Hans Kjetil Lysgård.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å samle en gruppe personer som jobber tett på utforming av ny kommune til et fokusgruppeintervju/felles samtale rundt temaet kultur og kommunesammenslåing. I samtalen er det dine personlige erfaringer og synspunkter, i kraft av den rollen du har i kommunen du representerer, som er interessante.

Hva innebærer det for deg å delta?

Et fokusgruppeintervju er ikke like formelt som et dybdeintervju, men være mer som en samtale. Vi vil likevel gjøre lydopptak fra intervjuet/ samtalen, og vi vil følge en intervjuguide underveis. Denne intervjuguide er kun veiledende og vi håper å kunne finne interessante synspunkter gjennom dialog, diskusjon og innspill fra deltakerne underveis.

Vi ønsker å samle 4-6 deltakere, og legger opp til at samtalen varer i ca. 1 time. Du trenger ikke forberede deg spesielt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil kun bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det vil kun være undertegnede og Hans Kjetil Lysgård, veileder ved Universitetet i Agder, som har tilgang til opptak fra fokusgruppeintervjuet/ samtalen vi gjennomfører.

Det er den rollen du har som politiker/ansatt i kommunen som er interessant for oss, og det er kun kommunetilknytning som vil fremkomme i den ferdige oppgaven som skal publiseres. Vi vil ikke samle inn personlige opplysninger ut over dette.

Lydopptakene, blir lagret på UiA sine passord-beskyttede server (Office 365 – OneDrive) med kode.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen leveres 15.06.2018. Etter sensur publiseres oppgaven på <https://brage.bibsys.no> og gjennom Universitetets nettsider www.uia.no. Etter at prosjektet avsluttes, vil alle opptak og personlige opplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- å få rettet personopplysninger om deg
- få slettet personopplysninger om deg
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet)
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Ingvild Hersvik og Line Fredriksdatter har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Studentene Ingvild Hersvik invil@yahoo.com tlf.975 48 882 eller Line Fredriksdatter fredriksdatter@hotmail.com tlf.971 31 883

- Veileder og professor ved Universitetet i Agder
Hans Kjetil Lysgård hans.k.lysgard@uia.no tlf.38 14 14 96/906 53 434
- Vårt personvernombud ved UiA Ina Danielsen ina.danielsen@uia.no tlf.452 54 401
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no)
eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ingvild Hersvik og Line Fredriksdatter

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjonen om prosjektet *Kulturens rolle i utformingen av ny kommune*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

1. å delta i fokusgruppeintervju
2. *at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes i publisert oppgave på Bibsys og UiAs nettsider.*
3. *at mine personopplysninger lagres i prosjektperioden*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 15.09.2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)